

ARZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA ANDRAGOGIKY A PERSONÁLNÍHO ŘÍZENÍ

Bakalářské prezenční studium
2005-2009

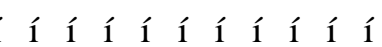
Klára Daňhelková

Penitenciární a postpenitenciární péče

Penitentiary and postpenitentiary care

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lovosice 2009

Vedoucí práce: .PhDr. Těmňáková Ivana, CSc.

Prohlašuji,

že tuto předloženou bakalářskou práci jsem vypracovala zcela samostatně a uvádím v ní všechny použité prameny a literaturu.

14.06.2009, Klára Daňhelková

RESUME.....	5
RESUME.....	6
0 ÚVOD	7
1 STRU NÝ NÁHLED DO HISTORIE TRESTU A PENONOLOGICKÉHO SMÝLENÍ.....	9
1.1 Historie vývoje trestu a penologického smý-lení.....	9
1.1.1 Významné osobnosti ve v ze ské problematice	12
1.2 V ze ské systémy a režimy	13
1.3 Záv r	15
2 SOCIÁLN PSYCHOLOGICKÉ A PEDAGOGICKÉ ASPEKTY TRESTU ODN TÍ SVOBODY	16
2.1 Trest a jeho pedagogicko psychologické aspekty	16
2.1.1 Výchovná funkce trestu	16
2.2 Mofné dopady vazby na obvin ěné	18
2.3 Mofné dopady trestu odn tí svobody na odsouzené.....	19
2.4 Psychické a sociální d sledky výkonu trestu a odn tí svobody	20
2.4.1 V ze ský argot a v ze ský folklór.....	24
2.5 Záv r	25
3 PROBA NÍ A MEDIA NÍ SLUŤIBA.....	26
3.1 Obecn prosp ěné práce.....	29
3.2 Alternativní tresty a jejich význam	30
3.3 Záv r	31
4 PENITENCIÁRNÍ PÉ Ě	33
4.1 Výchovná funkce trestu odn tí svobody a resocializa ní p sobení.....	34
4.2 Volno asové aktivity	36
4.3 Zam stnávání odsouzených ve výkonu trestu odn tí svobody	37
4.4 Vzd lávání a rozvoj v z	39
4.5 Duchovní a sociální sluŤba ve v znici.....	40
4.6 Penitenciární poradenství.....	41
4.7 P íprava na propu-t ní	42

odd lení.....	43
.....	44
6 POSTPENITENCIÁRNÍ PÉ E	45
6.1 Subjekty postpenitenciární pé e.....	47
6.1.1 Sociální pracovník	47
6.1.2 Sociální kurátor.....	48
6.1.3 Nestátní organizace p sobící v rámci postpenitenciární pé e	48
6.2 Hrozba recidivy	49
6.3 Záv r	50
7 KONCEPCE ROZVOJE ĚSKÉHO V ĚZEVSTVÍ DO ROKU 2015.....	52
7.1 Záv r.....	54
8 ZÁV R.....	55
9 SLOVNÍ ĚK ZÁKLADNÍCH POJM	58
10 SOUPIS P ÍLOH	65
P ÍLOHA A: Typy v znic.....	66
P ÍLOHA B: Evropská v ze ská pravidla.....	68
P ÍLOHA C: V ze ský argot	71
P ÍLOHA D: Specifické skupiny v z	75
P ÍLOHA E: Fotografická p íloha.....	77

Text, který následuje, seznámí čtenáře s penologickými základy. Práce obsahuje problémy penitenciární a postpenitenciární péče a klade si za cíl informovat o nutnosti naplnění nápravné funkce trestu a potřeb rozvoje českého vězeňství. Upozoruje na možná psychická a sociální traumata, jimž jsou vězni ve výkonu vazby i výkonu trestu odnětí svobody vystaveni. V práci je pojednáno o kritických aspektech trestu a trestání majících vliv na budoucí život odsouzeného po propuštění. Naznačuje cestu, jak by měl vězeňský systém vypadat, aby minimalizoval rizika recidivity a byl šetrný k psychice vězněho.

Pozornost je věnována především výchově vězně, jeho resocializaci a snaze o jeho nápravu, tak aby byl schopen navrátit se do společnosti bez větších problémů a nedocházelo nadále k páchání trestných činů.

Hlavní motto této práce by se dalo vystihnout latinskou frází *Primum non nocere* o především neškodit.

The following text will inform readers about penological basics. The work describes the problems of penitentiary and postpenitentiary care and it puts to its goal to inform about the necessity to fulfill the reforming function of a punishment and the need to enhance the Czech penitentiary system. It draws attention to possible psychological and social traumas, which prisoners who are arrested or prisoners who are sentenced to imprisonment are exposed to. It deals with the critical aspects of punishment and sentencing which affect the future life of the convicted person after his or her discharge. It shows the way how the penitentiary system should look like in order to minimize the risks of recidivity and to be considerate to the psychic of the prisoner.

The attention is devoted to the education of the prisoner, his or her resocialization and the effort to his or her redress above all, so that he or she could return to the society without greater problems and it would not come to culpritting of offences any more.

The main motto of this work could be grasped with the Latin phrase *Primum non nocere* - first not to harm.

Dlouho jsem přemýšlela, jaké téma mé bakalářské práce zvolím. Snažila jsem se vymyslet téma, které by bylo zajímavé a pro mě i okolí přínosné. Po dobu několika týdnů jsem přicházela s novými a novými nápady, ale stále to nebylo to pravé. Až do té doby, kdy se můj známý vrátil z výkonu trestu odnětí svobody a já si začala klást otázky typu: Kde bude bydlet, když ztratil domov v centru svého nejbližšího okolí? Kde vezme finance? Jakou šanci asi má najít práci? Jaký dopad na jeho psychiku má fakt, že je sice na svobodě, ale zároveň je bez pomoci rodiny a bez přátel? Jaké možnosti má tento člověk v dnešní společnosti před sebou? Jeho situace tohoto musí být bezesporu velice obtížná.

Uvědomila jsem si, že adať tyto otázky také souvisí s oborem, který studuji, a sice jak s personalistikou (například zaměstnatelnost v zaměstnání), tak s andragogikou (například výchova pachatelů, resocializace, reedukace, rehabilitace jejich hodnotového řebíčku apod.) a o tématu práce bylo rozhodnuto.

Ve své práci si kladu za cíl, upozornit na důležitost penitenciární péče a postpenitenciární péče. Vím, že bez těchto složek trvale zabudovaných ve vězeňském systému a v každodenním vězeňském režimu, by byla výchovná náprava vězňů zcela nemožná.

Problematika penitenciární a postpenitenciární péče je ve společnosti často diskutovaným tématem. Nežádka se setkáváme s celou řadou názorů, (zvláště pokud se diskutuje o tématech jako jsou smysl trestu a trestání, finanční prostředky, které jsou vynakládány na chod věznic, zaměstnávání vězňů, moderní vybavení věznic apod.). Jak už to tak bývá v tisku se objevují názory skeptické a negativní, které se bijí s těmi pozitivními. Mnozí přirovnávají pobyt ve vězení k dovolené šall inclusive a k tomu jedním

ve v zení odsouzení páčání trestných in spí-e je-t
zení je pro n p edstavuje jakousi vysokou -kolu
kriminality). Jiní v í, fle trest odn tí svobody má smysl, který m fleme nalézt
v náprav v zn . I pro ty nejotrlej-í zlo ince p edstavuje uv zn ní a pobyt ve
v znici stresující zku-enost, která zásadn ovlivní jejich flivoty a také nez ídka
flivoty jejich rodinných p íslu-ník a dal-ích blízkyých osob. Návrat do
spole nosti bývá pro odsouzené velmi náro ným obdobím, které se bez
pomoci druhých lidí a bez rodinného zázemí mnohdy stává nep ekonatelnou
p ekáfkou k bezúhonnému flivotu v rámci norem a hodnot spole nosti. To
bývá také d vodem, pro se ada v z op t navrací do flivota za m íflemi.

Konkrétn se ve své práci zam ůji na psychické a sociální aspekty trestání,
na alternativní tresty, na d lefitost individuálního p ístupu k v zní, na
obohacující význam práce a vzd lávání atd. V-echny tyto slofkky, a jist
mnoho dal-ích, hrají na formování hodnotového fleb í ku v zn roli. Jsem
spí-e idealista, proto v ím, fle pokud je systém opravdu dob e nastaven, m fle
se p edcházet mnoha útrapám a problém m, a tak i v tomto duchu pí-i svou
práci. Jsem si v doma toho, fle nemohu nepostihnout v-echna fakta a
argumenty zkoumaného jevu a ani to není mým cílem.

Záv rem bych cht la velmi pod kovát vedoucí mé bakalá ské práce paní
PhDr. Ivan ůdrové, CSc za pomoc p í psaní a realizaci bakalá ské práce.
Pod kování také náleflí mé trp livé rodin .

Na úplný úvod si představíme historii trestu a trestání nebo d jiny lidstva zaznamenaly mnohoství nejznámějších sankcí. Tyto tresty za provinění v lidské společnosti stanoveným normám a hodnotám se vyvíjely až do dnešní podoby, kdy klademe důraz hlavně na nápravnou funkci trestu.

Tresty i za malá provinění bývaly v minulosti často velmi kruté a nelidské. Bezpráví se v té době řešilo soukromou cestou (oko za oko, zub za zub). Trest byl hlavně funkcí odplaty a nástrojem k odstranění osoby. V prvotních společnostech byl trest smrti univerzálním trestem za každou provinění. (Mezník a kol., 1995, s. 8) S vývojem společnosti se postupně pohled na trest humanizoval. Mezi nejstarší formu trestu řadíme i otroctví, které znamenalo zbavení osobní svobody a lidských práv. Provodn se otroky stávali zloději a svobodní občané, kteří nebyli schopni splácet své dluhy. (Těrbá, 2007, s. 15) Následující kapitola nám ukáže, jak se trest a nahlížení na něj v historickém kontextu vyvíjel až do dnešní podoby.

1.1 Historie vývoje trestu a penologického smýslu

První zmínky o trestu odnětí svobody jsou datovány od dob římského impéria. Římané vynalezli několik institutů pro odstranění lovců ze společnosti. Jedním z nejstarších byl institut psance, kdy osoba, která spáchala závažný čin nesmí být nikým poskytnuta flivotná dleflitá prost edky (jídlo, pití, přibytěk, oácení apod.) Později Římané nahradili tento institut institutem vyhnanství. (Těrbá, 2007, s. 15) V zení slouflila k výkonu trestu smrti hladem. Na počátku letopočetů byli do v zení umístováni i k esané za účelem nápravy a navrácení ke staré ví e. (Mezník a kol., 1995, s. 8)

Edpisy vydal v roce 435 n. l. císař Teodosis II. V roce 529 vydal edpisy císaře Jistiniána I., které obsahovaly i ustanovení o provozu v zení, jeho financování i zacházení s v zni. (Mezník a kol., 1995, s. 8)

Roku 1349 zákon Eduarda III. nařizoval vsadit do v zení všechny ty, kteří neměli práci nebo práci z důvodu mnohdy velmi nízké mzdy odmítli. Trest za vraždu byl určen na 120 dní ve v zení, za krádež 40 dní. (Mezník a kol., 1995, s. 8)

Ranný feudalismus byl typickým pro rozdrobenou státní moc, v té době panovalo obyčejové nepsané právo. Každý byl odkázán sám na sebe, v té době delikt byla vypořádána svépomocí. Do 14. století byly na našem území upláceny iracionální důkazní prostředky jako tzv. ordály, boží soudy. Účastnilo se jich duchovenstvo. Ordály existovaly ve dvou podobách, a sice vodou (obviněný byl svázan do kozelce a vhozen do vody, když se potopil a neutopil, byl považován za nevinného) nebo flezelem (když se hojily rány po rozřazeném flezele, obviněný mluvil pravdu). (Měřba, 2007, s. 15-16)

Kolem roku 1500 se objevuje především odnětí trestu svobody na doživotí a sice nucené práce, tzv. galeje. Tento trest nahrazoval trest smrti, galejníci byli připoutáni k lavicím a byli nuceni veslovat. Pokud galejník nevydržel fyzický nápor, byl vhozen do moře. (Měřba, 2007, s. 16)

Feudální způsob trestání vycházel z představy zastrahování - ve veřejně vykonaný trest měl zastrahit potenciální pachatele. (Měřba, 2007, s. 16)

V zení byla obecně dělena na Panská, Církevní a Vojenská. Panská v zení se v té době nacházela v hradních sklepeních vybavených mučnickými nástroji. Tresty spočívaly především v mrzačení a trestání bitím. Církevní v zení by se dělala ještě rozdílně do tří skupin, a sice na klášterní (za provinění v klášteře),

. Papež Inocenc III. na počátku 13. století vydal právo
trestní. Vojenská vězeň se zrodila od počátku 17. století.
Zde byli uvězněni i vězni z civilních soudů. Vojenští vězni museli především
pracovat na výstavbě vojenských zařízení. (Mezník a kol., 1995, s. 8)

Méně častou formou vězení byla vězeň Hradní, která byla zřízena pro
aristokracii věčnou v hradních věších. V minulosti se zrodily i takzvaná
Vězeň pro dlužníky, kde byli odsouzeni do té doby, dokud svůj dluh
nesplatili. (Mezník a kol., 1995, s. 8)

Renesance sebou přinesla změnu pohledu na lidský život. To mělo dopad i
na vězeňství. Od 16. století sloužilo vězení jako prostředek výkonu trestu.
Objevují se první školy penologie, a sice klasická, neoklasická a pozitivistická
škola. (Mezník a kol., 1995, s. 9)

Klasickou penologickou školu reprezentují jména jako Voltaire, Rousseau,
Montesquieu a de la Mettrie, kteří prosazovali trest bez ohledu na věk,
společenské postavení a mentální úroveň podle stejných měřítek. Objevují se
i pokusy o matematické vyjádření trestu. (Mezník a kol., 1995, s. 8)

Neoklasická penologická škola zasahuje do období Velké francouzské
revoluce a krátce po ní. V této době se poprvé nastoluje otázka trestní
odpovědnosti. Objevují se názory, že lidé a duševně chybí by neměli být
považováni automaticky za zločince, protože nemohou rozlišit míru radosti a
bolesti. (Mezník a kol., 1995, s. 10)

Pozitivistické školy oproti tomu odmítly princip trestní odpovědnosti. Bylo
zde přesvědčení, že ti, co se mohou napravit, mají být napraveni, ti, u nichž to
nelze, mají být popraveni i odděleni od společnosti. Pozornost byla věnována
i příčinám, které ke zločinu vedly. (Mezník a kol., 1995, s. 10)

Mezi významné osobnosti, které zasáhli do penologického smýšlení, adíme Thomase Morea (1477-1535), který kritizoval nepřiměřenost některých trestů vzhledem ke společenské nebezpečnosti.

Dalším představitелеm je Montesquieu Charles Louis de Secondat (1689-1755), který formuloval požadavek právní jistoty a zákonitosti, nezávislosti soudce, zásadu proporcionality mezi trestem a trestným činem a především nutnost výchovné funkce trestu.

Cesare Baccaria (1738-1794) se vyslovil pro humanizaci trestního práva hmotného i procesního, byl odpůrcem krutých trestů a trestu smrti. Byl přesvědčený, že účelem trestu není způsobit utrpení, ale ochránit společnost. Požadoval, aby po stejných trestných činech následoval stejný trest. (Třebra, 2007, s. 16-17).

Roku 1702 navrhl Thomas Bray oddělení vězňů do cel, zavedení povinnosti pracovat, zákaz alkoholu, pomoc pro propuštěné vězně, pokud se chovali slušně, a také navrhl nepropustit vězně, pokud není jisté, že povede řádný život.

John Howard (1777-1789) navrhl organizovat cílenou nápravu vězňů na církevním i svetském základě. Zdrazdňoval potřebu odstranit u vězňů negramotnost, učit je občanské výchově. Prohlásoval, že by vězni měli mít omezený rozsah práv a ve věznicích by měli být vyškolený veřejný personál. (Mezník a kol., 1995, s. 10) Díky němu bylo v Anglii zavedeno vězení se systémem cel. (Třebra, 2007, s. 17)

Alexander Macconochie (1787-1860) byl proti krutosti a brutalitě ve vězení. Věřil, že by trest měl vést k nápravě a přípravě vězňů po propuštění,

ýť neur íť a individuální ó v ze m fle být propu-t n
jmá jeho náprava. V zni by m li být motivováni pro
práci (m la by jim být ponechána ást výd lku) a sebezvd lávání, k nad ji na
lep-í budoucnost. Navrhl v ze ský bodovací systém ó propu-t ní by bylo
mořné afl po dosaření ur íťého po tu bod . Zavedl -kolu pro dosp lé a ve
v zení nechal postavit 2 kostely. Jeho inspirující návrhy v-ak nem ly řádný
velký úsp ch, pro nad ízené a spolupracovníky byl tradi ní systém mén
náro ný (Mezník a kol., 1995, s. 10-11)

1.3 V ze ské systémy a reřimy

ada teorií uvedených v p ede-lé kapitole se uplatnila i v praxi, tak vzniklo
mnoho v ze ských systém a reřim . N které z nich si p edstavíme na dal-ích
ádcích.

Sir Walter Crofton v polovin 19. století na základ Macconochiho
p edstav vymyslel tzv. Irský systém p ípravy v zn pro návrat do spole nosti
(progresivní systém nápravy). V ze m l být umíst n na jednu t etinu svého
trestu (nejdále v-ak na 9 m síc) do separace, kde m l zpytovat své sv domí.
Poté byl za azen do spole né práce s ostatními na principu ticha, v zni se
mohli spole n spolu bavit celkem 1 hodinu denn . B hem uv zn ní získávali
v zni body. (Mezník a kol., 1995, s.14)

Koncem 19. století se v USA objevuje tzv. Elmirský systém, kde byl
kladen d raz na odstran ní prvku odplaty, d raz na vyu ování, na t lesné
cvi ení, na práci a na celkové úsilí ovlivn ni charakter odsouzeného. Byl
vytvo en trojstup ový progresivní systém podle chování v z . (Mezník a
kol., 1995, s.14-15)

Koncem 19. století se v Anglii objevuje tzv. Borstalský v ze ský systém,
jehořl hlavním znakem byla snaha cílev dom p sobit na v zn sm rem

alizaci. Byl zde zaveden individualizovaný přístup. Stoupil osobní anamnézu, kde byla posouzena osobnost a schopnosti odsouzeného, poté byl v závislosti na jeho chování zařazen do vhodného motivujícího prostředí. Podle jeho chování se pak odvíjela i jeho práva a povinnosti. (Mezník a kol., 1995, s. 15-16)

Na základě myšlenkových proudů v Evropě a úsilí Benjamína Franchina byly ve Spojených státech rozvinuty dva různé systémy – panský a auburnský. Panský systém vznikl v roce 1786 v Philadelphii. Jednalo se o tzv. Solitary systém, ve kterém byli umístěni do samostatných cel s vyloučením práce se zaměřením na četění bible a zpytování svědomí. Po dvouletém období byl prokázán škodlivý vliv úplné izolace na vězňů. Uvádí se, že z 80 vězňů zůstali na živu pouze 2, zbytek spáchal sebevraždu nebo zemřel. Auburnský systém byl zaveden v roce 1823 v Auburnu ve státě New York. Jednalo se o tzv. Silent systém, ve kterém byli vězňové umístěni na izolované cely a přes den pracovali při zachování mlčení. Tento systém však odporoval lidské přirozenosti, ve kterém zákon porušovali, což bylo potřeba více dozoru a příprava na reálný život po propuštění byla velmi malá. (Třebra, 2007, s. 17-18)

Kombinací obou těchto systémů vznikaly tzv. smíšené režimy, do kterých patří například fienevský. fienevský režim zavedl rozdělení odsouzených na základě charakteru spáchaného trestného činu a chování do čtyř kategorií. Ve všech kategoriích bylo povinné mlčení. Až na základě viditelného zlepšení v chování mohl být odsouzený umístěn do méně přísné kategorie. V nejpřísnějším oddělení musel odsouzený absolvovat samovazbu (od 14 dnů do 6 měsíců), ve kterém byli neustále zamstňováni, navštívováni rodinnými příslušníky i občanskými spolky. (Třebra, 2007, s. 18)

tzv. smí-eného režimu byl Obermayerovský, jehož
 ísný dozor, nepřetržitě zajišťování, zabezpečování
 volného času a pozitivní působení personálu na vězň. (Třebá, 2007, s. 18-19)

Sir Walter Crofton v polovině 19. století na základě Macconochieho
 představy vymyslel tzv. Irský systém péče o vězně pro návrat do společnosti
 (progresivní systém nápravy). V zemi měl být umístěn na jednu třetinu svého
 trestu (nejdéle však na 9 měsíců) do separace, kde měl zpytovat své svědomí.
 Poté byl zařazen do společné práce s ostatními na principu ticha, v níž se
 mohli společně spolu bavit celkem 1 hodinu denně. Během uvěznění získávali
 vězni body. (Mezník a kol., 1995, s.14)

1.4 Závěr

Funkce trestu se vyvíjela po celá staletí od odplaty k nápravě. Vždy tu
 existovaly celkem tři možnosti obrany před zločinem, a sice vyloučení,
 odstranění a náprava. (Mezník a kol., 1995, s. 5) Dnešní společnost klade
 důraz na nápravu, k tomu použijí citát prof. M. D. Perquellého: „Odsouzeného
 navrátit společnosti bez kazů způsobených internací ve vězení je velké umění.
 Navrátit jej lepším, než byl před odsouzením, je malý, avšak nikoliv
 nedosažitelný zázrak!“ (Mezník a kol., 1995, s. 6) Právě díky historickému
 vývoji a posuzování penologického problému ze všech možných stran jsme
 schopni se zamyslet nad problémem objektivně a zvažovat mnohé okolnosti,
 které jsou s internací bezprostředně spojeny. V následující kapitole si
 ukážeme, jaké mohou být důsledky internace a co všechno na trestaném může
 působit po psychické a sociální stránce.

Trest odnětí svobody znamená obrovský zásah do soukromí odsouzeného. Je nucen se adaptovat na zcela jiné prostředí a podmínky. Sociální vazby s jeho nejbližšími bývají zprůměrány. Jeho psychická rovnováha může být silně narušena. Záleží na penitenciární péči, která by měla být odsouzenému vnována, aby trest splnil svůj účel nejen v tom smyslu, aby chránil společnost, ale také aby pozitivně změnil chování odsouzeného a tak jej připravil na život ve společnosti v mezích jejích norem.

2.1 Trest a jeho pedagogicko psychologické aspekty

Abychom snáze pochopili psychologické aspekty trestu je nutné si vysvětlit funkce trestu a jejich špecifické nápravné účinky odsouzeného.

Současné pojetí trestu a jeho zavedení zní takto: trest je společenská potěba upravit, resocializovat, redukovat zločince tak, aby byli odsouzení schopni vyvarovat se recidivy a dosáhnout změny chování. (Mezník a kol., 1995, s. 7) Potřebujeme tedy mimo jiné navznést cíle doměřit potěbu za účelem jeho převýchovy, reedukace, resocializace a rehabilitace. Pokud tyto kroky odsouzený zvládne, je na nejlepší cestě úspěšně překonat stádium reintegrace a žít bezúhonným životem.

2.1.1 Výchovná funkce trestu

Myslénka o výchovné funkci trestu se objevuje v době, kdy už má společnost velké množství zkušeností s trestáním a jeho účinností. Na tomto místě je vhodné zmínit slavný nápis na káznici pro mladistvé sv. Michala v Římě (r. 1718): Trestati nepoctivé je málo, jestliže je výchovou naučíme být poctivými. (Černíková, 2008, s. 143)

chovné prostředky a dále odměny, vysvětlování a pirozených následků a tresty (fyzické a psychické). Je důležité si uvědomit, že mezi hlavní funkce trestu patří: náprava chování, zabránit, aby se podobné chování neopakovalo a zbavit viníka pocitu viny (mentální hygienický předpoklad). Chci bych upozornit na fakt, že z pedagogického hlediska je trest až krajním prostředkem výchovy. Trest sice nevhodné chování zastavuje, ale dále již nic nebuduje. Oběs vede trest k pravému opaku. (Třebra, 2007, s. 21) Náprava v z je povinnost uložena v zeském personálu plynoucí z zákona. (Mezník a kol., 1995, s. 45) Proto by se měl v zeský personál snažit, aby pobyt v nápravném zařízení nebyl pouhým trestem, ale aby v průběhu odnětí svobody mohlo na odsouzeného působit co nejvíce výchovných prvků. Mělo by se na odsouzené působit po stránce sociální, humánní i etické s cílem napravit odsouzené na nový vyrovnaný život v souladu s požadavky a povinnostmi společnosti. Zkušenosti jsou bohužel zatím zcela jiné. V zni jsou stále ještě více demoralizováni a eticky zkaženi, než dříve se z prvoodsouzených stávají recidivisté. V české republice je výchova odsouzených podle B. Hanuše na bodu mrazu (zvláště z ekonomických důvodů). (Hanuš, 2005, s. 39)

Trest, z pedagogického hlediska, může být psychický i fyzický. Tlesným trestem rozumíme primitivní výchovný zásah. Psychický trest se rozumí chladné chování dospělého k dítěti i mezi dospělými navzájem. (Třebra, 2007, s. 22)

Odměna je prostředkem výchovy, je-li působí motivací na změnu chování. Trest naopak pouze brzdí neřádné chování a má spíše nemotivační účinky. V tina výzkum potvrzuje, že výchova založená spíše na odměnách je efektivnější než výchova založená spíše na trestání. (Třebra, 2007, s. 22-23)

Kriminalistika, je podle Hanu-e, afl na n kolik mlo p ípad , stále prakticky na celém sv t s vslechovmi a dal-mi verbln v-et ujcmi metodami na úrovni padesátých let uplynulého století. (Hanu-, 2005, s. 9) Proto zvlá-t náro nou a psychicky zt flovou etapou pro obvin ěho p edstavuje vazba. Ve vazebn v znici se obvin ěy setkává se spolupráci, kte  mj nez dka naprosto jin hodnotov systém. Vybaven cel ve vazbě je oproti v znici velmi prost. Nevím, pro tomu tak je, vfdy ve vazbě stále platí presumpce nevny. Prost rozum vel, f by podmínky m ly být naprosto opa n. Bohu fel jsem v literatu e nena-la fdn zd vodnn, proto se mohu jen domnvat, f ve vazbě je lov k špouzeo na škrtkouo dobu, proto je vybaven cely a p e ze strany v ze sk slufby zcela nedostate n. Dal-m d vodem m f být zastra-en lov ka.

V t-na vyslýchaných uvádí proces v-et ování, jako nejhor- emo n zfitek z celého trestnho procesu. Do dnes je uplat ovna metoda tzv. šdobrho a zlého medvdkao o jeden v-et ovatel se chová k obvin ěmu velmi ptelsky, s otcovskou p , pseudonihilizuje chování svého kolegy, kter p sob velmi nekompromisn a n na podez elho psychicky nátlak. Vyslchan se postupn dostane do stavu, kter lze nazvat afl schizoidnm. Poté, co se vyslchan psychicky zhroutí, nechává pozitivn v-et ovatel obvin ěho napospas svému prot j-ku. (Hanu-, 2005, s. 9)

Vyslchn mnohdy zanechává, zvlá-t u prvoodsouzench pachatel , velmi rozshl a hlubok psychotraumata. Ve Tvdsku a Finsku jsou prvopachatel vyslýchání speciálním psychologicko erudovanm personálem. Je zde kladen d raz na to, aby výslechy prob hly v co nejkrat-m ase s co nejmen-m psychologickm nátlakem. Jejich návrat do spole nosti je relativn poté mnohem sp -n j-. (Hanu-, 2005, s. 9)

faktory, které mohou působit na vyslýchané (zvláště na
mohou být například tyto:

- zbytkové stresory po výsledcích
- nejistota výsledku soudního rozhodnutí
- nejistota o situaci v soukromém zázemí
- izolace od svých nejbližších
- nucená socializace v relativně malém prostoru a určitou skupinou jiných,
cizích, často velmi odlišných delikvent
- nejistota ve vzhlednost svého právního zástupce
- radikální změna životního režimu
- pocit izolace od upřímné lásky (přátelství)
- ztráta určitého stupně sebevdomá
- radikální změna v omezení běžného fyzického pohybu
- ztráta možnosti ovlivňování svého životního stylu
- kriminální a brutální chování spoluvin
- ztráta libida (sexuálního, všeobecného) (Hanuš, 2005, s. 11)

Po uzavření se odsouzený paradoxně cítí zbaven mnoha nejistot. I
recidivisté touží po co nejrychlejší odsouzení. Ve vězení mohou odsouzení
rozšířit možnosti ovlivňování svého životního stylu, mají větší fyzický i
duševní prostor, naději, že uvidí své blízké, mohou jim zatelefonovat, napsat
dopis, apod. (Hanuš, 2005, s. 11)

2.3 Možné dopady trestu odnětí svobody na odsouzené

Co tedy trest odnětí svobody s sebou přináší, co vnímáme
vyvolat? Každý trest vyvolá v člověku negativní emoční reakci. Odsouzený
trest chápe jako odmítnutí jeho osobnosti, přitom je odmítnuto špouze jeho
chování. Trest v člověku zanechá nelibé pocity, stavy napětí a úzkosti. Jednou
z technik, jak se těchto pocitů zbavit, je omluvit své chování, vymluvit se na
situaci a lidi, bagatelizovat svůj trestný čin. Samozřejmě záleží na osobnosti

zvládání záťřových situací, sociální zralosti a celé
e. (Třřba, 2007, s. 23-24)

Výkon trestu má individuální i sociální dopad. Výkon trestu představuje izolaci od dosavadního řřivota, od rodiny, přátel, spolupracovníků. Uvědomění, že se zcela změnit řřivot odsouzeného, nastolit tzv. druhý řřivot. (Třřba, 2007, s. 23-24) K upevnění vztahů šza zeřřování by mřřly slouřřit tzv. extramurální programy. Mřřlo by se zamezit ideologizaci, což je velice obtřřřné.

Ve věznicích mají na uvědomění bohuřřel vliv spřře neformální silné autority z řřad vězňů. Navzdory věřřem snahám, mnohdy recidiv nelze zabřřánit, ve věznicích vznikají subkultury, jejich řřád, normy a hodnoty jsou řřasto v protikladu se věřřeobecným společenským nastavením. (Hanuš, 2005, s. 44)

Pokud má mít trest pozitivní účinek, musí být individualizován. Individuální přístup je zvlášť důležitý u recidivistů. Individualizace trestu předpokládá řřirokou řřkálu trestů uvedených v trestním zákoně. Trest by mřřl také následovat co nejrychleji po provinění, řřáste nřř to mřřlo zamezit systému namlouvání si a omlouvání řřinu (mnohdy i utvrzování se o správnosti svého jednání a chování). Trest by mřřl být doprovázen odmítáním, protože ta vede k řřřádoucímu chování. Trest odnětí svobody by mřřl být vyřřrazen jen pro nejzávažnější delikventní chování řřo proto je nutné rozřřřit řřkálu trestů. Je nutné, aby vlivem výchovy (z vězňů) došlo u odsouzeného k sebevýchově (zvětnění nřřím a hodnot). (Třřba, 2007, s. 24)

2.4 Psychické a sociální důsledky výkonu trestu a odnětí svobody

Psychické aspekty by se u vězňů osobně rozhodně podceňovat. Na úvod této podkapitoly si uveřřme studii z roku 1997, v nířř se zjiřřoval rozmach psychických poruch ve vězeňské populaci. Tento výzkum ukázal, řře 78% mužů ve vězeňských věznicích, 64% mužů ve výkonu trestu odnětí svobody a 31% řřen ve výkonu trestu bylo diagnostikováno s psychickou

Výkon trestu a odnětí svobody je pro odsouzené záležitostí, zvláště pro prvopachatele. Záleží na osobnosti odsouzeného, podmínkách výkonu trestu a na novosti požadavků a podmínek. Obecně se lze dovést k závěru, že záleží na vyrovnávání na kolika způsobů, a sice:

- J. epelák rozli-il 5 základních typ adaptace na výkon trestu odn tí svobody:

- Jak ufl bylo e eno, uv zn ní je bezesporu pro v zn , zvlá-t pro prvotrestané, velmi bolestivým obdobím a to nejen kv li nedostatku fyzické

v zn ní plyne p edevím z frustrace a deprivace v z .
 druhyõ deprivace. První z nich vyplývá z nedostatku
 osobní svobody (fyzického pohybu). V zní také trpí nedostatkem šlufleb a
 zboflíõ - tím se myslí p eváfln ztráta flivotního standardu, který panuje ve
 svobodné spole nosti a na kterou byl p ed uv zn ním odsouzený zvyklý. Dal-í
 frustrace mohou plynout z omezení heterosexuálních vztah (autor teorie
 Grasham Sykes tuto deprivaci popisuje jako sexuální frustraci a uvádí p íklad
 v znice s nejvy-í ostrahou v New Jersey, kde odsouzení mají se svými
 flenami a p ítelkyn mi kontakt pouze p es plastové plexisklo; autor uvádí, fl
 díky sexuální frustraci upadají asto v zní do apatie a tento jev p írovnává
 k situaci v koncentra ních táborech). Je nutné p ípomenout, fl mezi v zní
 koluje pornografie a homosexualita je více mén b flnou sou ástí flivota za
 m íflmi. Ztráta samostatnosti a autonomie je ve v zení více jak zjevná. V ze
 se musí p ízp sobit pravidl m v znice a na ízením v ze ské slufby, jefl
 kontroluje a ídí flivot ve v znici tém do detailu. Posledním ohroflujícím
 prvkem je nedostatek osobního bezpe í ve v znících. Dle slov v zn ze Státní
 v znice v New Jersey nejhor-ím faktem na v zení je to, fl tam musíte flít
 s ostatními v zní. Ve v znících jsou asto lidé s velmi násilnou minulostí, ti
 v mnohých p ípadech obrací svou agresivitu v í ostatním, kte í mají omezené
 moflnosti obrany. (Jewkes a Johnston, 2006, s. 164-172)

Pokud se v ze dokáfl vyrovnat s vý-e uvedenými nedostatky tzv.
 bolestmi uv zn ní, stojí p ed ním je-t normy a hodnoty spole enství ve
 v znici. Tyto hodnoty a normy vystupují uvnit v ze ského sociálního
 systému a vytvá í jakousi image modelové v znice. Soubor pravidel chování
 ve v znici bývá ozna ován jako v ze ský kód. Záleflí na kaflém novém
 v zní, jestli tento kód p íjme a bude ho následovat. Pokud tak u íní, eká ho
 od spoluv z více mén respekt, pokud v-ak kód nep íjme a za ne ho
 poru-ovat, m fl být v ze vypov zen na samé dno v znice. (Hála a
 Soudková, 2002, s. 18)

dní dvě pravidla, která ve věznicích v obecně platí, jsou a šnebonzují. Seznámení s těmito a dalšími pravidly stojí na počátku prizonizace. Podle toho, jaký postoj vězeň k pravidlům věznice zaujme a jakou například získá od spoluvězňů podporu, se odráží v mocenské struktuře. (Hála a Soudková, 2002, s. 19)

Je důležité říci, že proti vzniku jednotného vězeňského kódu působí v současnosti dva aspekty jako jsou etnické a kulturní rozdíly, a proto se vytváří odlišné vězeňské kódy pro jednotlivé skupiny a podskupiny vězňů. To vězeň samozřejmě ztěžuje práci vězeňskému personálu, který by se měl v jednotlivých skupinách a jejich normách orientovat. Podle výzkumu Irwina a Cresseyho můžeme vězeňskou subkulturu rozdělit do tří skupin, a sice na kulturu štreťanů, šlodů a šrovných. Podle autorů do skupiny štreťanů patří ti, kteří vyrůstají od puberty v různých nápravných zařízeních, znají život v uzavřené instituci a jsou zvyklí na život mezi osobami se stejným pohlavím, ve vězení si v jistém smyslu utváří domov. Do skupiny šlodů jsou zařazeni ti, kteří pohlíží na trestnou činnost jako na profesní kariéru, usilují o dojem pravosti a solidnosti, podporují vězeňské hodnoty a normy. Šrovníci jsou podle autorů ti, kteří bývají trestáni jednorázově a ztotožní se spíše s vězeňským personálem než se spoluvězni, proto se vyhýbají potířím. Autoři studie tvrdí, že trestanecká kultura je ve věznicích původní, kdežto dvě zbylé jsou importované. (Hála a Soudková, 2002, s. 20)

Vězni, kteří pocházejí z štreťanecké subkultury, se dobře vyznají ve společnosti věznic a aspirují na vědcovské role a svého postavení dokážou většinou patřičně využít při získávání užitečných informací i zboží (například cigarety). Ve věznicích jsou také skupiny vězňů, kteří považují vězení za risk v podnikání, a proto se čas strávený ve věznicích snaží proflít s nejvyšší mírou pohodlí, většinou se snaží čas trávit aktivně. Jsou skupiny vězňů, kteří se stáhnou do svého vlastního světa a tím se izolují od ostatních. Jiní jsou oproti nim ve věznicích aktivní. Vězni tedy můžeme rozdělit také na ty, jenž se

nit v znic a na ty, jenfl se spí-e ztotofl ují se sv tem
zapomenout p i této klasifikaci na ty, kte í si ve v znici
utvo í vlastní roli (je to ásto zp sobeno nízkou inteligencí nebo vlivem
psychických i somatických potíflí). Tito v zni nemívají ve v znici
jednoduchý flivot, bývají vyko isováni a je s nimi manipulováno. (Hála a
Soudková, 2002, s. 20-21)

2.4.1 V ze ský argot a v ze ský folklór

lov k, který je v zn n (a ufl poprvé i opakovan), poci uje nervozitu,
nap tí a stres. Zejména u šnová kaš jsou první dny ve v znici opravdu
náro né. Neví jaké to bude, jak se má chovat, jak se m fle bránit apod.
Nejenfle se prvotrestaný nevyzná zpo átku v pravidlech v znice, v její kultu e,
tradicích, mocenské struktu e a normách, ale navíc je pro n j obtíflné pochopit
podivný v ze ský jazyk, v ze ský argot (viz P íloha C). (Hála a Soudková,
2002, s. 17)

V ze ský argot se za al dokumentovat p ed více jak sto padesáti lety. Dnes
je prokázáno, fle s p ílivem cizinc do eských v znic, argot nezaniká a
zachovává si svou utajovací funkci. Tento um lý jazyk vyjad uje mnohdy
my-lenky a pocity, které nejsou v b flné spole nosti pojmenované, protofle
jsou typické práv pro v ze skou subkulturu. (Hála a Soudková, 2002, s. 17)

Dal-ím pojmem, který je sou ástí flivota za m íflmi, je v ze ský folklór.
D íve vznikaly ve v znicích písn (ukázky z v ze ského argotu v etn písn
Tichá noc pankrácká jsou uvedeny v p íloze C). Dnes ve v ze skému folklóru
vznikají spí-e kresby. Po v znicích také kolují r zné historky, které se p ená-í
z generace na generaci. Typickými folklórními znaky jsou také r zné nápisy
na dve ích, zdích apod., které mohou slouflit i k navázání kontaktu ó vznikají
tak mnohdy n kolika ádkové dialogy. B flnou sou ástí v ze ské kultury jsou

i když mnohdy s velmi drsnou tematikou. (Hála a 24)

2.5 Závěr

Výzkumy prokázaly, že při trestu odnětí svobody dochází u větiny případů k prohloubení psychických změn ve směru psychopatizace osobnosti. Myslím, že je velmi důležité, aby se v český systém české republiky rychle vyvíjel a snažil se opravdu o nápravu vězňů, aby dohlázel na jejich fyzický, psychický, sociální a morální rozvoj. Jsem si vědoma toho, že tento pozitivní vývoj již započal. Restrukturalizace systému je velmi náročná jako je náročná práce se samotnými trestanými. Rehabilitace vězňů naráží na celou řadu brzdících momentů, jako je například samotné prostředí věznic, spolupráce apod. Z tohoto důvodu je boj s prizonizací vězňů velmi obtížný a vyžaduje si individuální přístup, který je náročný nejen na finance, ale i na zvýšené nároky na kvalitu vzdělání personálu věznic. Jak jsme mohli vidět v poslední podkapitole, česká společnost je velmi specifická a vytváří si své vlastní znaky, kulturu, hodnoty a normy, proto bývá obtížné začlenění vězňů do většinové společnosti velmi problematické. Individuální pomoc vězňům bychom měla poskytovat mimo jiné i probouzení a mediační služba, kterou si představíme v následující kapitole.

V úvodu této kapitoly si vysvětlíme základní pojmy, které se týkají Proba ní a media ní služby.

Probací, pro účel zákona, rozumíme organizování a vykonávání dohledu nad obviněnými i odsouzenými a poskytnutí individuální pomoci. Proba níinnost pak zahrnuje působení proba ního pracovníka (tzv. probátora) v rámci proba ního dohledu a zahrnuje jak represivní složku trestní právních opatření tak složku výchovnou a preventivní. Proba ní dohled je specifická alternativní sankce, která není spojena s trestem odnětím svobody. Tato sankce probíhá pod dohledem probátora, který v průběhu zkušební doby sankciovaného kontroluje, pozoruje jeho chování a snaží se ho motivovat k vedení řádného života. Probátor také nabízí sankciovanému psychosociální pomoc a zároveň kontroluje, zda jsou plněny omezení a povinnosti, které byly sankciovanému uděleny soudem nebo ty, ke kterým se před soudem zavázal. (Třebra, 2007, s. 130-131)

Mediace se pro účely zákona definuje jako mimosoudní zprostředkování za účelem vyřešení sporu mezi obviněným a poškozeným, tedy innost, která směřuje k urovnání konfliktu mezi oběma stranami. Tuto innost lze provádět pouze se souhlasem obviněného a poškozeného. Media ní pracovník (tzv. mediátor) by měl zaujímat nestranné postavení a pomáhat nalézt přijatelné řešení dané situace. Mediátor je odborník na efektivní vyjednávání a řešení konfliktu. (Třebra, 2007, s. 131)

innost Proba ní a media ní služby upravuje zákon č. 257/2000 Sb. Hlavním jejím cílem je vytváření podmínek pro zvládnutí nárstu kriminality a řešení konfliktu, které není možné řešit běžnými formami trestní represe. Proba ní a media ní služba může svým působením přispět především k prevenci trestné innosti a ochraně společnosti, zefektivnění a zjednodušení

zvýšení účinnosti trestních sankcí, k posílení
 působení trestních opatření, k posílení aktivní role
 poškozeného v trestním řízení a účinnějšímu dosažení jeho hmotné a morální
 satisfakce. Tato služba také pomáhá obviněným vést život v souladu se zákony
 a přispívá k jejich začlenění do společnosti a k posílení aktivní úlohy
 obviněných na výkoně trestních věcí a posílení jejich odpovědnosti.
 V neposlední řadě má probační a mediační služba přispět k úspoře finančních
 prostředků, které by byly jinak vynaloženy na klasické soudní řízení, na
 provoz vězeňských zařízení a na začlenění propuštěných vězňů zpět do
 společnosti. Probační a mediační služba především vytváří podmínky k tomu,
 aby hrozící trest mohl být v určitých případech stanoven formou nespojenou
 s odepřením svobody (například formou obecně prospěšné práce), či aby vazba
 byla nahrazena jiným způsobem nepřetržité internace ve vazební věznici. (Třebra, 2007, s. 129)

Vyjmenované poslání a cíle v předchozím odstavci je možné rozdělit do
 celkem pět oblastí účinnosti probační a mediační služby, a sice na soudní
 pomoc, vězňovu pomoc, mediační pomoc, vlastní probační účinnost a nakonec
 na zajištění realizace trestu obecně prospěšných prací.

Soudní pomoc spoívá v získávání relevantních informací o osobě
 obviněné a jeho sociálním a rodinném zázemí pro účely soudního řízení.
 Zároveň se Probační a mediační služba snaží vyhledat vhodné alternativní
 způsobů výkoně a obstarává podklady pro rozhodnutí v trestním řízení včetně
 toho, zda vyhodnocuje možné rizika k páchání další trestné účinnosti obviněným.
 (Třebra, 2007, s. 129)

Vězňovu pomocí rozumíme pomoc, která předchází odsouzení, například
 náhrada vazby zárukou nebo slibem. (Třebra, 2007, s. 129)

prostředkovává, jak ufl bylo e eno, alternativní e-ení
ozněným a obviněným a připravuje podklady pro
rozhodnutí soudu. (Třeba, 2007, s. 129)

Vlastní proba níinnost zahrnuje vedení, psychosociální podporu,
pozitivní motivaci a dohled nad chováním obviněných vpr b hu zkušební
doby. (Třeba, 2007, s. 130)

Zaji-t ní realizace trestu obecní prospě-ných prací spoívá ve vytvá ení
seznamu nabídky rozli-ných druh prací vhodných pro ur itý trest. (Třeba,
2007, s. 130)

Jaká je vlastn organizace Proba ní a media ní služby? V ele stojí editel,
který je jmenován (i odvolán) ministrem spravedlnosti. editel pak
organizuje chod této služby po stránce personální, organiza ní, hospodá ské,
materiální a finan ní. Dále pak v sídlech okresních soud p sobí st ediska
zaji-ující proba ní a media ní služby. Tyto st ediska se dále lení na r zná
odd lení se zam ením například na mladistvé obviněné, na uflivatele
omamných a psychotropních látek apod. Proba ní a media ní služba
spolupracuje, je-li to ú elné, s orgány sociálního zabezpe ení, -kolami,
zdravotnickými za ízeními, s církvemi, zájmovými sdruženými ob an ,
nadacemi a dal-ími institucemi sledujícími humanitní cíle. (Třeba, 2007,
s.132-133)

Na záv r je nutné íci, že tato služba je u nás teprve na po átcích a je nutné
vytvo it podmínky pro specializaci jejích pracovník nebo tatoinnost
vyžaduje vysokou úrove odbornosti a kvalifikace v komunika ních
dovednostech, v oblasti sociálních v d, sociální práce, psychologie, speciální
pedagogiky, práva, managementu a public relations. Je také nutné, aby se tito
pracovníci nevzd lávali pouze na úrovni vy-ích odborných -kol a vysokých
-kol, ale také aby zde byly vytvo eny podmínky pro super vize a dal-í

sti. Dalším úkolem, který před námi stojí, je pozitivně ve společnosti na využívání alternativních forem trestu k řešení trestné činnosti, což spočívá především na komunikaci s médii a politickými subjekty. V neposlední řadě by Probation a media ní služba měla aktivně spolupracovat s nevládními organizacemi a dobrovolnými spolupracovníky, kteří nabízejí rozmanitý okruh služeb a mohou tím rozšířit celkové poskytování Probation a media ní služby. (Třebra, 2007, s. 130)

3.1 Obecně prospěšné práce

Obecně prospěšné práce přidáme k alternativním trestům k trestu odnětí svobody. Dochází k odnětí volného času a způsobené činnosti jsou nahrazeny prací vykonanou ve prospěch společnosti. Resocializace pachatele, který vykonává obecně prospěšné práce, je usnadněna tím, že pachatel neztratí sociální kontakty a má možnost si osvojit pracovní návyky a rozvíjet pocity sociální zodpovědnosti. (Třebra, 2007, s. 134)

Tento druh alternativního trestu je uložení v tom případě, pokud s ním pachatel souhlasí a vezme na sebe povinnost tento trest vykonat. Uložení tohoto druhu trestu musí respektovat určité zásady. Vykonaná práce musí být užitečná jak pro pachatele, tak pro společnost, a měla by odpovídat schopnostem, dovednostem a v domostem pachatele, měla by mu přinést morální užitek. Tato práce je bezplatná. Po uložení trestu obecně prospěšné práce (či také společensky prospěšné práce) zpracovává probation služba konkrétní projekt s ohledem na místní pracovní podmínky, strukturu pachatel a možnosti kontroly vykonávání práce. (Třebra, 2007, s. 134)

Tento druh trestu je úspěšně uplatňován například v Nizozemsku, Německu, Dánsku, ve Francii a Velké Británii. V České republice možnost uložení tohoto typu alternativního trestu přinesla novela trestního zákona č. 152/1995 Sb. Tento trest v ČR může být podle novely uplatněn pouze

se pachatel za trest odnětí svobody, jehož horní hranice
může být také přehlížena k povaze spáchaného trestného činu a
k možnosti nápravy pachatele. Jak už bylo řečeno dříve, podmínkou aplikace
tohoto trestu je souhlas pachatele. Trest může být uložen v rozsahu od 50 do
400 hodin. Zdravotní způsobilost je samozřejmě také podstatnou podmínkou
uložení trestu prospěšných prací. Tyto práce musí pachatel vykonat ve svém
volném čase bezplatně a do jednoho roku. (Třebra, 2007, s. 135)

3.2 Alternativní tresty a jejich význam

V předchozích kapitolách již zaznamenáme některé negativní dopady uvěznění na
psychiku odsouzeného. Tyto negativní dopady také ovlivňují i vězeňský
personál. Proto společnost hledá jiná řešení otázky trestu, zejména nápravy,
tak aby byly efektivnější. čím dál více se tedy ve společnosti mluví o tzv.
alternativních trestech jejichž druhy a jejich reálný výchovný efekt si
představíme v následující kapitole.

Nejprve si definujme, co znamená alternativa v kontextu vězeňského
systému. Alternativou tedy rozumíme trest nespojený s odnětím svobody.
Pachatel by měl být schopen vyhovět podmínkám zvoleného alternativního
trestu (zejména pokud se jedná například o peněžitý trest). Délka trvání tohoto
typu trestu by měla být úměrná spáchanému trestnému činu a vyhovovat délce
odnětí svobody, kterou by jinak pachatel vykonával ve věznici. (Třebra, 2007,
s. 125-126).

Důvodem pro tyto tresty využívat je několik. Můžeme si je rozdělit na
humanitní, ekonomické a pragmatické. Z humanitního pohledu odborníci
dospěli k závěru, že pachatelé trestných činů, kteří nepředstavují pro
společnost příliš velké riziko, nemusí být zbaveni trestu odnětí svobody. Trest
odnětí svobody může představovat překážkou k nápravě a reintegraci do
společnosti. Z ekonomického hlediska je trest na svobodě mnohem levnější

Z pragmatického hlediska si pachatel, který vykonává zachovat své sociální postavení, což i výkonu trestu ve věznicích je velmi problematické. (Třebra, 2007, s. 123) Ve skandinávských zemích, v Nizozemsku, Dánsku, Islandu a v Kanadě jsou alternativní tresty běžnou součástí justičního systému. (Hanuš, 2005, s. 75)

Myšlenky ohledně alternativních trestů se poprvé objevily již v roce 1976 v rezoluci Rady Evropy č. 10/ŠN, které alternativní tresty doporučila, poté na 6., 7. a 8. kongresu OSN v letech 1980, 1985, 1990. Problematika alternativních trestů byla však nejvíce probírána na Konferenci Rady Evropy ve Strasbourgu v roce 1992 a v Strasbourgu v roce 1993. Účastníci kongresu se přitom shodli, že trest odnětí svobody, i přes jeho ekonomickou nákladnost a neefektivnost jeho výsledků nápravy, by měl být ukládán v případech trestných činů velké nebezpečnosti (např.: násilná jednání, vážná porušení práv člověka, prodej narkotik, skupinové krádeže, organizovaný zločin). (Třebra, 2007, s. 125-126)

Mezi nejdřívejší alternativní tresty patří:

- uložení pracovní povinnosti, která je justicí předem určena
- uložení finančního trestu
- uložení trestu domácího vězení (uložení obojkového trestu)
- uložení dlouhodobého trestu sociálních a humanitárních pracovních aktivit
- uložení trestu pracovní povinnosti na rizikových pracovištích
- uložení trestu dočasného vyhovění do určité oblasti v regionu.

(Hanuš, 2005, s. 75)

3.3 Závěr

Shrme-li hlavní a nejdřívejší myšlenku této kapitoly, pak musíme uvést fakt, že alternativní tresty nám především nabízejí možnost v zásadě nepoškodit internaci, rehabilitovat jeho jednání a chování a přetnout finance společnosti. Uložení trestu odnětí svobody například otci, který neplatí

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

e mého názoru, nikomu prospět a neprospěje ani
, ani neplatícímu otci, který po internaci bude ještě ve
složitější situaci než se nacházel před vstupem a je pravděpodobné, že
rodina nadále alimenty dostávat nebude.

V této kapitole si představíme sadu úkonů, které by měly být zahrnuty do běžného chodu v znic jako péče o odsouzené během výkonu trestu. Pro úspěšné naplnění cíle trestu odnětí svobody je třeba celé řady výchovných aspektů, kterými by se mělo na vězňích působit a tak se snažit o trvalou změnu jejich chování a jednání. Především ským systémem tak stojí u řady důležitých úkolů a povinností. Nezapomínejme však, že i odsouzení mají v životě práva a povinnosti, které pokládám za důležité na začátku této kapitoly zmínit.

Nejprve si stručně představíme práva odsouzeného. Odsouzený má právo na:

- uspokojování základních sociálních potřeb a poskytování zdravotní péče
- udržování nebo případné rozšíření sociálních vztahů (právo na nákup potravin a věci osobní potřeby, právo přijímat návštěvy blízkých osob, právo na přijetí balíků, právo na příjem peněz, právo na uspokojování kulturních potřeb, právo na duchovní služby, využití odborníků jako pedagoga, psychologa apod., právo na ochranu svých práv, právo telefonovat s blízkou osobou. (Sochorek, 2007, s. 41)

Odsouzený má povinnost:

- plnit příkazy zaměstnanců vězeňské služby
- dodržovat stanovený pořádek a kázeň
- plnit úkoly z programu zacházení
- dodržovat zásady slušného chování
- podrobit se osobním prohlídkám
- umofnit prohlídky svých osobních věcí
- nesmí navazovat nedovolené styky s osobami v rozporu se zákonem
- nesmí pronájet, vyrábět a přechovávat nedovolené předměty, zejména ty, které by mohly sloužit k útoku nebo útoku na jiné osoby

- nesmí se sebeoprávněvat, provokovat nekázně apod. (Sochůrek, 2007, s. 41)

Pro každého odsouzeného je vypracován tzv. program zacházení (dříve resocializační nebo reedukační program), který je společnou prací psychologa, pedagoga, vychovatele, sociálního pracovníka a lékaře. Tento program zahrnuje pracovní, vzdělávací, terapeutické a zájmové aktivity s diferencovaným postupem ke každému odsouzenému za účelem dosáhnout účelu výkonu trestu a úspěšné reintegrace. Odsouzený má právo si zvolit aktivity z tohoto programu. (Sochůrek, 2007, s. 42-43)

Penitenciární sociální péče rozumíme péči, která je vykonávána ve věznici pro výkon vazby a výkon trestu speciálním pracovníkem a vztahuje se především k resocializačnímu procesu.

Ve výkonu trestu se můžeme setkat z psychologického hlediska s vězni spadajícími do šnormy ať už po ty, kteří trpí závažnými poruchami chování, poruchami osobnosti, sexuálními deviacemi, majícími snížený intelekt a jiné problémy, ať už trvalého nebo přechodného charakteru (viz. str. 25). Je nutné, aby různé poruchy byly přesně diagnostikovány a podle toho bylo s vězni zacházeno (viz Příloha D).

4.1 Výchovná funkce trestu odnětí svobody a resocializační působení

Východiskem pro resocializaci je poznání vývoje jedince v procesu socializace, v jeho základní sociální jednotce, tedy rodině. Toto období primární socializace má značný vliv na budoucí chování jedince. Rozhoduje o tom, jestli se jedinec bude ubírat prosociálním, disociálním, asociálním nebo antisociálním směrem. (Třebická, 2007, s. 103)

je v souladu s obecními platnými sociálními normami.

s obecními platnými sociálními normami rozchází kvůli
 pokivenému vnímání hodnot a sociálních vztahů. Toto chování je
 nepříjemné, nepříjemné, ale bez výraznějších projevů agresivity.

Asociální chování je v přímém rozporu se společenskou morálkou. Jedinec se
 ze společnosti vyloučuje, jedná se například o alkoholismus, zákláctví,
 drogová závislost apod. Toto chování často vede k antisociálnímu chování.
 Antisociální chování je v společnosti nepřátelské. Projevuje se
 kriminálními sklony, identifikací s kriminálními normami a kriminální
 populací. (Třebra, 2007, s. 103)

Jedním z cílů socializace je docílení toho, aby se jedinec choval šz vlastní
 v lež prosociálně. (Třebra, 2007, s. 104) Odvzení se o ekává, že za relativně
 krátkou dobu s dispozičním personálem a prostředky, napraví selhání a
 dřívejších k socializaci přímo povolaných institucí jakou je například rodina,
 škola, působení společnosti a další vlivy, které formují osobnost jedince.
 Vznik by zde měl být radikální převychování. Mezi dva základní problémy,
 které brání naplňování cílů převychovy, vidíme nepřítomnost v znic a
 nedostatek pracovních příležitostí pro v znic. Dalším problémem je
 samozřejmě nedostatek finančních prostředků v novaných například na
 zkvalitnění v zského personálu. Nezaměstnanost v znic patří mezi nejvážnější
 rizika možného neúspěchu sociálně-reintegračního procesu. Pokud nejsou
 v znic zaměstnání, měli by být aktivizováni jinými způsoby například by jim
 v znic mohlo poskytnout integrační sociální vzdělávací a kvalifikační kurzy a
 výcvik. (Hanuš, 2005, s. 58-59)

Resocializační proces by měl být řízen individuálně a měl by směřovat
 především k těmto cílům:

- Kultivace návyků dalším vzděláváním o umění zamezit psychickému
 zhoršení stavu jedince i stagnaci. V znic by měl na sobě pracovat, měl by

vou, výcvikem, zdokonalit své dovednosti, rozvíjet své

- Osvojování si vhodných sociálních dovedností o sociálně-psychologickým výcvikem by si měl vze osvojit vhodné společensky uznávané hodnoty, normy, chování a dovednosti, aby jeho návrat do společnosti nevedl k recidivě.
- Poskytování specifické pomoci a poradenství při řešení osobních problémů. (Třebra, 2007, s. 106)

Ve věznicích by měly být uskutečňovány resocializační programy pro odsouzené. Tyto programy by měly být souhrnem pracovních, vzdělávacích, speciálně výchovných a zájmových aktivit. Vyřadují individuální přístup. Dleřitou složkou resocializačních programů jsou extramurální programy, aby v ní neztratili kontakt s rodinou a jinými dleřitými institucemi. (Třebra, 2007, s. 106)

4.2 Volnoasové aktivity

Mezi volnoasové aktivity, kterým se v ní mohou novat ve svém volném ase, adím tělesnou přípravu, sport (viz. Fotografie E4), zájmové aktivity a odpočinek. Pro tyto aktivity, dle Evropských vězeřských pravidel (viz Příloha B), musí věznice vytvářet dostačující podmínky, nebo jsou považovány za významný prostředek k udržení zdraví a duševní rovnováhy. Každý den má být organizován program tělesné výchovy a sportovních aktivit a při zařazování v těchto aktivit by mělo být dleř sledn přihlédnuto k jejich zdravotnímu stavu a jejich tělesné způsobilosti. (Třebra, 2007, s. 32) Možnost sportovního a zájmového vyřití je však přesto často limitováno finančními i prostorovými možnostmi v věznici. (Sochrek, 2007, s. 51)

Existuje spousta názorů na to, jak by měl v ní trávit čas a kolik hodin by měl novat odpočinku a sportovním i zájmovým innostem, uveřme si

ich. Hanu– (2005, s. 40-41) představuje svůj návrh na program, který, podle něj, by pomohl k docílení výchovné funkce trestu. Tento univerzální výchovný program by měl obsahovat:

- pracovní povinnost 8,5 hodin denně
- penologickou/psychologickou povinnost 1-2 hodiny denně
- speciálně pedagogickou povinnost 2-4 hodiny denně
- striktně dodržované denní schéma (včetně hygieny)
- sportovní povinnost 0,5 až 1 hodinu denně
- kreativní povinnost 0,5 až 1 hodinu denně
- osobní volno 1-2 hodiny denně
- spánek 8 hodin denně
- sociální trénink 2 hodiny denně (včetně možnosti teologického vzdělávání apod.)

Tento nastavený režim dne by měl být podle Hanu–e povinný a měl by být realizován s denní pravidelností, vyjma neděle. O neděli by měl být pracovní klid avšak v této část dne by měla být věnována kulturnímu, sociální, etickému a eventuálně teologicky orientovanému programu. (Hanu–, 2005, s. 40-41)

4.3 Zaměstnávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody

Už v roce 1702 navrhl Thomas Bray zavedení povinnosti vězňů k práci. Dnes už je dokázáno, že vhodná práce pro odsouzené ve výkonu trestu odnětí svobody je jedním z pozitivních aspektů, které mohou pomoci k nápravě vězňů a k jeho úspěšnému návratu do společnosti. To, že se vězeň po návratu z internace nepovychoval, je zapříčineno mimo jiné právě nedostatkem pracovních příležitostí pro vězňů (to samozřejmě souvisí i s celkovou nepříznivou situací a úrovní nezaměstnanosti v České republice). Plno však mimo to velmi pozitivně hodnotí fakt, že mohou ve vězení, tím že mají možnost pracovat a být za to ohodnoceni, splatit část dluhu (například na výživném).

en pracovat, pokud je do práce za azen, je mladší 65 let
 zp sobilý. P i za azení odsouzeného do práce je
 p íhlédnuto k jeho zdravotní zp sobilosti a jeho odborným znalostem a
 dovednostem. Pracovní místa bývají vytvo ena jednak v prostorách v znice v
 rámci svého provozu i vlastní výroby a podnikatelské innosti, nebo smluvn
 u jiných subjekt mimo prostory v znice. Úklidová a další obdobná innost,
 která je nutná k zaji-t ní každodenního provozu v znice a pracovní terapie,
 jako sou ást programu zacházení, se nepo ítají do pracovní doby a v zni tedy
 nemají nárok na odm nu. Tyto innosti v-ak nesmí být na úkor doby nutné
 k odpo ínku odsouzených. Za azení v zn do práce je na základ odborných
 posouzení dáno rozhodnutím editele v znice. Odsouzený je za práci
 odm n n, vý-e této odm ny a s ní související podmínky je stanovena vládou
 R. Z odm ny jsou automaticky strhávány srážky nap íklad na dan , na
 pojistné, na soudní výdaje, na -kodu zp sobenou trestnou inností, na výživné
 na d ti apod. Ministerstvo stanoví vyhlá-kou vý-i kapesného a úlofného a
 stanoví také podmínky, jak m fle v ze úlofné využívat. Odmítnutí práce
 odsouzeným, který byl do práce za azen, se hodnotí jako závažné poru-ení
 povinnosti odsouzeného a bývá za to také doty ný káze sky potrestán (Třeba,
 2007, s. 73).

Náklady na jednoho internovaného íní v pr m ru od 14 000 do 21 000 K
 za jeden m síc. Pokud odsouzený b hem internace nepracuje, náklady na
 odsouzeného za jeden rok íní v pr m ru 210 000 K . Fakt, fle v ze schopný
 vykonávat práci není do práce za azen, m fle být i d sledkem neschopnosti
 spole nosti, která je mnohdy neschopná zajistit odsouzeným pracovní innost
 a zavést klasickou pracovní povinnost, s tím, fle by si odsouzený náklady na
 svou intervenci hradil sám. P itom, jak ufl bylo e eno, práv pracovní
 povinnost je jedním z primárních globálních výchovných prvk odsouzeného.
 Ze statistických údaj vyplývá, fle by v t-ina odsouzených práci ve v zení
 uvítala ó a sice v t-inou zcela ze šsobeckých d vod ů ó as ve v zení by jim
 mohl utíkat rychleji. (Hanu-, 2005, s.40)

5, s.59) je třeba e-ít nezaměstnanost v z komplexn
lofnost da ových úlev na sociální poji-t ní, zvý-ít
frekvenci státních zakázek a vytvá ení malých flexibilních pracovi-
v prostorách v znice a jejich nejbliž-ím okolí. Pro v zn , kte í jsou k práci
nezp sobilí, by m la být zaji-t na alternativa v podob nap íklad sociáln
integra n sociálních kurz , kvalifika ních kurz í nap íklad represivní
odvykací lé ba apod.

Realizace výchovné funkce trestu prost ednictvím výkonu práce spo ívá
v tom, aby odsouzený op t nabyl pracovní návyky, návyk na pracovní reffim,
pocit odpov dnosti za vlastní vykonanou práci a úctu k poctivé práci jako
takové. (erníková a kol., 2002, s. 105).

4.4 Vzdlávání a rozvoj v z

V praxi ve v ze ských za ízeních se setkáváme s t ílkostmi, které
nep ízniv ovliv ují systém zacházení s odsouzenými. Jednou z t chto t ílkostí
je negramotnost n kterých odsouzených a nízká sociální a kulturní úrove
v t-iny. Kv li tomu se v znice snaží p ípravit íroké palety program
zacházení mezi nimií jsou i programy vzd lávací. Rada Evropy deklaruje, fle
výchova a vzd lávání p íspívá k vytvá ení humánn j-ích v znic a zlep-ení
podmínek vazby. Ve výchov a vzd lávání je mimo jiné také spat ován
d leffitý prost edek k p ízniv j-í reintegraci jedince do spole nosti.
(erníková, 2005, s. 51-55)

Vzd lávací aktivity (viz E2) p í výkonu vazby a trestu odn tí svobody mají
t í r zné podoby ó mohou být realizovány vzd lávacím st ediskem V ze ské
služby, vedeny í kontrolovány p ímo zam stnanci V ze ské služby í
realizovány díky koresponden ním kurz m na základních, st edních, vy-ích
odborných nebo vysokých íkolách R. (erníková, 2005, s. 87)

ní pro v zni si pov-imli Holan ané p ed 300 lety, kdy
 aly vzd lávací kurzy zam ené p edev-ím na mladistvé
 a mlad-í v zni . Je dokázáno, že vzd laný lov k se dopou-tí mén ast ji
 t flkých zlo in , než lov k nevzd laný a nevychovaný. Proto se ná-v ze ský
 systém snaží o vybudování stabilního vzd lávacího systému a postupn se také
 da í tyto cíle napl ovat. Vzd lávací systémy ve v znicích R dlouhodob
 fungují a jeví se být nad jnými a perspektivními. (erníková, 2002, s. 60)

Odsouzeným, u nichfl jsou p edpoklady k získání vzd lání, je umořn no
 studovat. Odsouzení, kte í jsou za azení do prezen ní formy studia, jsou, podle
 zákona o výkonu trestu, posuzováni jako odsouzení za azení do práce (viz
 4.3). Odsouzeným, vykonávající trest ve v znicích s dohledem, s dozorem
 nebo ve v znici pro mladistvé, m fl editel v znice povolit volný pohyb
 mimo v znici k docházce do -koly. (Zákon o výkonu trestu .169/1999 Sb.)

4.5 Duchovní a sociální slufba ve v znici

Odsouzený má právo na poskytování duchovních a dal-ích obdobných
 slufeb, které sledují humanitární cíle. V znice umořn ují konat společné
 nábořenské ob ady odsouzených, a sice zpravidla v dob pracovního klidu.
 Ú ast na t chto nábořenských ob adech je samoz ejm dobrovolná a dobu
 konání t chto ob ad vymezuje vnit ní řád v znice. Ob ady m fl ve v znici
 praktikovat pouze registrovaná církev i nábořenská společnost, které je
 p iznáno oprávn ní k výkonu tohoto práva podle zvlá-tního právního p edpisu.
 (Zákon . 3/2002 Sb.)

Církev ve v znici zpravidla poskytuje duchovní slufby v podob konání
 bohoslufeb, individuálních pohovor , vedením studijních hodin k výkladu
 nábořenských text , zaji- ování nábořenské literatury a zp vník , po řádáním
 p edná-ek a besed apod. Církev se také podílí na p íprav odsouzených
 k jejich propu-t ní. (Tř rba, 2007, s. 82)

Penitenciární péče pokrývá svými službami rozsáhlou oblast v zemi, včetně rodinných příslušníků postižených výkonem trestu lena rodiny, zabývá se i péčí o oběť ohrožené delikvencí a oběť extrémně zanedbané a deklasované. Pracovníci v této sféře musí úzce spolupracovat s dalšími specialisty, zejména v oblasti poradenství profesního, partnerského a sociálního. Jelikož se jedná o kontakt s extrémně narušenými a i nebezpečnými osobnostmi, je tato profese velmi náročná na psychologické, sociologické a obecné lidské znalosti a zkušenosti.

Penitenciární poradenství se opírá o výsledky mnoha specializovaných vědních oborů, jako například penologie (nauka o výkonu trestu) a forenzní psychologie (v zemi, kriminologie). Hlavní oblasti penitenciárního poradenství jsou adaptace na problémy výkonu trestu, zdravotní a psychické problémy, sociální problémy, stravování, kultura, vzdělávání, alkoholismus a toxikomanie.

Hned od počátku výkonu trestu je osobnost odsouzeného vystavena dvojímu působení. Odsouzený si osvojuje nejen poznatky o svých právech a povinnostech, o organizaci celého zařízení, o chodu věznice, ale soustředěně je vtahován do neformálního systému života spoluvězňů. Po určité době se je každý odsouzený postaven před nevyhnutelnou volbu, zda se přikloní na stranu organizovaného výchovného působení, nebo podlehl vlivu vězňovské subkultury. Zvýšenou pozornost je třeba věnovat osobám, které jsou ve výkonu trestu poprvé, pro které má kontakt s dosud neznámým prostředím mimořádnou povahu a celý konflikt probíhá intenzivněji. Recidivisté však svým způsobem také začínají znovu, i když s švihodou předchozích zkušeností.

I když se v zni celou dobu t-í na jejich propu-t ní, toto období je pro odsouzené velmi zá-řové a problematické.

Záleží na typu osobnosti, jak se s tímto š-okem ze svobody dokáží vyrovnat. Zejména záleží na vlastnosti osobnosti zvané rigidita (strnulost) a flexibilita (pruřnost), která určuje míru schopnosti se adaptovat na nové podmínky ó v na-em p ípad konkrétní určuje schopnost se readaptovat na podmínky b řného řivota. Také záleží na vyuffívání racionální kapacity p í náro ných řivotních situacích a na jeho sociáln komunikativních dovednostech v jednání na ú adech, na pracovi-tích a samoz ejm í v rodin . Celý proces readaptace bude záviset na tom, zda v ze získal i ztratil pracovní kvalifikaci, na jeho motivaci, na rodinném zázemí a podpo e od známých, p átel, p řbuzných apod. Závařný problém v-ak nastává tehdy, když n která z t chto sloflek nefunguje. Pomoc by pak mimo jiné m la p íjít prost ednictvím kontinuální sociální pé e, která p sobí ufl b hem uv zn ní. Kvalita p ípravy na propu-t ní je rozhodující p í úsp -né readaptaci na řivot po uv zn ní. Platí, fle ím del-í je trest odn tí svobody, tím v t-í má dopady na osobnost odsouzeného a tím del-í a d kladn j-í by m la být p íprava na jeho propu-t ní. Proto dochází k z izování propou-t cích odd lení v eských v znicích, kde je postupn navozována situace jako za b řného řivota s mofností postupného seznamování s mimov ze skými podmínkami. (Tř rba, 2007, s. 113-114)

Problém p ípravy na propu-t ní e-í i Evropská v ze ská pravidla (dále jen EVP) (viz. P íloha B). Zde je stanoveno, fle primárním cílem propu-t ní je reintegrace v z do spole nosti a to skrze resocializaci, rekvalifikaci a celým penitenciárním procesem. P íprava na propu-t ní by podle EVP m la za ít jifl na po átku výkonu odn tí trestu svobody a m la by mít sv j vývoj. (erníková, 2005, s. 49) Období p ed propu-t ním u velmi dlouhodobých

t m síc , které odsouzený stráví v tzv. PRES hostelu (Preventive Detention Scheme). Po tuto dobu by si m l odsouzený nalézt zaměstnání. V hostelu platí velmi přísná pravidla a v případě neposkybnutí uspokojivých výsledků v zni jsou udlována krátkodobá pokračování trestu s možností opouštění za řízení. (Hanuš, 2005, s. 71)

Je také důležité myslet na oběti trestných činů v době, kdy se má zločinec opět navrátit na svobodu. Z tohoto důvodu vznikla Charta obětí. V České republice jsou patrné značné nedostatky ohledně práce s oběmi trestných činů. Charta si klade otázku, zda plánované propuštění bere v úvahu právní zájmy oběti a jeho rodiny. Probační služba by měla mít povinnost zabývat se těmito otázkami. (Hanuš, 2005, s. 71)

4.7.1 Výstupní oddělení

V zni mohou být propuštěni z vězení z několika důvodů. Bývají propuštěni po uplynutí doby stanoveného trestu; po obdržení písemného příkazu vydaným soudem; po nařízení o propuštění vydané státním zástupcem pro výkon dozoru nad výkonem trestu a po udělení milosti rozhodnutím prezidenta republiky. Před propuštěním jsou vězni, kteří vykonávají trest delší než tři roky a ti, kteří potřebují pomoci při osamostatnění, umístěni do tzv. výstupních oddělení. Zde se vězni připravují na samostatný způsob života. (Třebra, 2007, s. 100)

V těchto výstupních odděleních je kladen důraz na to, aby vězeň vyjel z vězení s platnými doklady osobní totožnosti. Odsouzení jsou poučeni o tom, kde se musí neprodleně přihlásit, o podmínkách osvědčení ve zkušební době podmíněného propuštění a o zahlazení odsouzení. V zni jsou také informováni o právech a povinnostech uchazečů o zaměstnání. Odsouzený před propuštěním absolvuje preventivní lékařskou prohlídku a vydají se mu vci a doklady osobní totožnosti. (Třebra, 2007, s. 100-101)

hraje při snaze o integraci v život do společnosti
zezení mají –anci se zorientovat ve složitě situaci po
propuštění. Ve výstupním oddělení mohou být navázány kontakty například na
neziskové organizace, které mohou výrazně v život pomoci. Navázání kontaktu
neziskových organizací na v život ufl bychom uvážení je velmi důležité - v ze
má –anci získat k jednotlivým organizacím důvěru a nebát se je oslovit
s žádostí o pomoc.

4.8 Závěr

Závěrem kapitoly je důležité shrnout, že kvalitní penitenciární péče je
důležitým faktorem nápravy v život a výrazně přispívá k jeho úspěšné
readaptaci na společnost šze měmi. Její pozitivní vliv by se v řádném
případě neměl podceňovat, neboť názor, že škriminálník se ufl nedá napravit
je dávno překonaný.

Penitenciární péče, tedy péče bychom uvážení, je velmi roznorodá a může
být různých kvalit. I ideální vedení penitenciární péče samozřejmě nemusí
vést k nápravě v život, působí tu mnoho faktorů. Jedním z nich může být i
kvalitní vedená postpenitenciární péče, která bude přiblížena v následující
kapitole.

TERNÍ PÉ E

Postpenitenciární pé e je specifická sociální pé e o lov ka, která je poskytována osobám, které jsou propu-t ny z výkonu trestu odn tí svobody, z ochranného lé ení a z ochranné výchovy (u mladistvých). (Tř rba, 2007, s.116) Jedná se o nabídku sociálních slufleb, ale m fleme ji pojmout i jako sekundární a zejména terciární prevenci (zvlá-t v i recidiv a neadekvátnímu sociálnímu jednání). (Soch rek, 2007, s. 61) Rozsah a obsah poskytované pé e jsou p ímo závislé na sociální politice státu a panujícím v-eobecném názoru na kriminalitu. Postpenitenciární pé e zahrnuje odborné poznatky a postupy obsařené v sociální pé i a podílí se na dosaření nápravy odsouzeného po propu-t ní. (Tř rba, 2007, s.116 - 117) Je velmi d leřité, aby tato pé e plynule navázala na pé i penitenciární, která je poskytována uv zn ým v dob výkonu trestu a je podrobn popsána v p edchozích kapitolách. (Soch rek, 2007, s. 60) Postpenitenciární pé e se podílí na dosaření sociální reintegrace propu-t něho v zn . (erníková, 2005, s. 152)

V literatu e je postpenitenciární pé e definována ásto velmi r zn . Je pojímána v uřl-ím slova smyslu jako pé e poskytovaná pouze odsouzeným osobám po výkonu trestu odn tí svobody a to pouze na základ dobrovolnosti. V -ir-ím smyslu je postpenitenciární pé e chápána nejen na bázi dobrovolnosti ale i formou nuceného povinného dohledu. V nej-ir-ím významu tato pé e obsahuje pomoc na bázi dobrovolnosti, bezplatn v-em pachatel m kte í odpykali jakýkoliv trest; tato pomoc se rovn řl roz-í uje o tzv. rannou pomoc (pomoc uřl v momentu konfliktu se zákonem v p ípravném trestním ízení). (erníková, 2005, s. 152)

Návrat odsouzeného jedince do spole nosti bývá v mnoha p ípadech velkým problém a i kdyřl se v zní na propu-t ní t -í po celou dobu jejich uv zn ní, bývá jejich návrat do normálního ob ánského řlivota považován za velmi náro nou řlivotní situaci. O tento problém se mimo penologie zajímá

gogika, andragogika, právnické vědy, sociologie i další
tím problémem se stává resocializace odsouzeného.

(Sochůrek, 2007, s. 56)

Propuštěním vězňů z trestu odnětí svobody je v rámci postpenitenciární péče poskytována pomoc při hledání pracovního zajištění, pomoc při zprostředkování ubytování, finanční podpora, pomoc při začlenění se do sociálního prostředí a sociálně-výchovné a poradenské působení ve věvech sociálně-právních. Státními subjekty, které poskytují postpenitenciární péči v rámci kontinuální sociální péče, jsou sociální pracovníci a sociální kurátoři. (Třebuza, 2007, s. 117–118) Vedle toho je tu působí neziskové organizace a charita. U obou těchto subjektů je však hlavním rozhodujícím faktorem úspěšnosti motivace propuštěného. Penitenciární péči dáváme na nucenou a dobrovolnou. Nucená penitenciární péče je obvykle vymezena zákonem a do jisté míry propuštěného limituje (např. ambulantní ochranná léčba oproti alkoholní, sexuologická a protitoxikomanická). Dobrovolná penitenciární péče je poskytována jen těm klientům, kteří o ní projeví zájem a odehrává se většinou v nízkoprahových centrech a charitativních organizacích. (Sochůrek, 2007, s. 60)

Důvodem, které potvrzují pozitiva zavedení a vyústění postpenitenciární péče, je celá řada. Uveďme si alespoň ty nejdůležitější:

- výrazná pomoc při adaptaci na podmínky života ve společnosti
- pomáhá propuštěnému nepodlehout negativním vlivům
- pomáhá obnovit rodinné role, partnerské vztahy
- pomáhá mírnit důsledky prizonizace
- obnovení pracovních návyků, profesních dovedností (Sochůrek, 2007, s. 48)

Subjekty postpenitenciární péče se snaží o plynulé začlenění trestaného jedince do společnosti, pomáhají tak dovršit nápravný proces. Měly by se rozdílit na státní a nestátní.

Mezi státní subjekty, které mají v popisu práce kontinuální sociální péči o propuštěné v zemi, řadíme sociálního pracovníka, sociálního kurátora, státní zdravotnické instituce určené pro ochranné léčení, speciální školská výchovná zařízení pro ochrannou výchovu, případně ústavní péči. Vedle nich existují ještě nestátní subjekty, mezi něž patří občanské, církevní, charitativní sdružení a organizace zaměřené na pomoc jedincům, kteří se dostali do konfliktu se zákonem. Nejznámější nestátní organizací, která působí k integraci pachatelů trestných činů zpět do společnosti, je například ADRA, Diakonie českobratrské církve, Katolická charita, český červený kříž, Armáda spásy, Naděje, azylové domy apod. (Třebra, 2007, s. 117-118)

5.1.1 Sociální pracovník

Sociální pracovník je přímo zaměstnancem Vězeňské služby ČR působící jak ve vazebních věznicích tak i ve věznicích pro výkon trestu odnětí svobody. Jeho posláním je pomoc obviněnému i odsouzenému jedinci orientovat se v jeho životní situaci a snažit se o jeho nápravu. Pomáhá mu životní situaci změnit a směřovat ho k pozitivnímu sociálnímu vývoji. Cílem práce sociálního pracovníka je předcházet regresivnímu sociálnímu vývoji. (Třebra, 2007, s. 118)

Po důkladném prozkoumání sociální situace, sociálního vývoje a sociální zralosti obviněného i odsouzeného se sociální pracovník podílí na zpracování individuálního resocializačního programu. (Třebra, 2007, s. 118)

pracovník také získává a ověřuje informace, které jsou
í individuální sociální anamnézy jedince, spolupracuje
s rodinou, hledá podněty k pozitivní změně chování, spolupracuje se sociálním
kurátorem a společenskými organizacemi, vytváří předpoklady pro navázání
příznivých sociálních vztahů například se zájmovými a charitativními
organizacemi, podněcuje jedince k rozvoji sociálních dovedností. (Třebra, 2007, s. 119)

5.1.2 Sociální kurátor

Rozlišíme sociálního kurátora pro mladistvé a sociálního kurátora pro
dospělé. Vzhledem k zaměření bakalářské práce budu nadále popisovat obsah
práce sociálního kurátora pro dospělé.

Sociální kurátor je na rozdíl od sociálního pracovníka zaměřením
místského úřadu (přímo referátu sociálních věcí). Součástí jeho práce je i
sociální prevence a sociálně-právní ochrana. Sociální kurátor poskytuje
sociální pomoc osobám společensky nepříznivým, mimo jiné i osobám
propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody, osobám proti nimž je vedeno
trestní řízení, osobám propuštěným ze zákonských zařízení pro výkon ústavní
a ochranné výchovy po dosažení zletilosti. (Třebra, 2007, s. 118-119)

Náplní práce sociálního kurátora je kontinuální činnost, poskytování a pomoc
jedinci při řešení jeho sociální situace skrze sociálně-výchovnou práci
s klientem, poskytování sociálně terapeutické a poradenské služby. (Třebra, 2007, s. 120)

5.1.3 Nestátní organizace působící v rámci postpenitenciární péče

Jak už bylo uvedeno výše, nestátní organizace, které se zabývají
postpenitenciární péčí, chápeme jako občanské, církevní a charitativní

poskytující sociální pomoc mimo jiné i propuštěným

Tyto organizace a sdružení si můžeme pracovní rozdělit do dvou skupin a sice na ty, které poskytují materiální pomoc (např.: ubytování, stravu) a na ty, které nabízejí poradenskou pomoc propuštěným v zemi.

Do první skupiny bychom zařadili ADRU, českou katolickou charitu, český červený kříž, SOS Diakonie českobratrské církve evangelické. Do druhé skupiny poskytující poradenskou pomoc v situaci nouze a krize řadíme Sdružení pro pomoc propuštěným v zemi a lidem v nouzi, Centrum Diakonie českobratrské církve, Společnost na pomoc pronásledovaným a vězňům, Podání ruky, Domov matky Terezy, Klášterská nadace, EXODUS občanské sdružení k české pomoci mladým v krizi.

5.2 Hrozba recidivy

Jak definoval tento závažný problém Tänsjö znamená recidiva ve skutečnosti selhání trestných a výchovných následků za uskutečněné zločiny. Mnohá autor se přiklání k názoru, že jedinou výchovnou možností, jak změnit chování osob, které páchají opakovanou trestnou činnost a jsou za to po několikáté internovány, je užití metody šcukru a bičů.

Hanuš (2005, s. 43) je přesvědčen, že by následná opatření u recidivistů měla být mnohem citelnější nežli u prvotrestaných. Je třeba jinak postupovat k prvotrestaným (za lehká a středně těžká provinění), jinak k recidivistům a velmi závažným zločincům. Lišit by se mělo i jejich denní režim. Uvádí, že recidivisté a velmi závažní zločinci by měli trávit čas ve vězení především základními terapiemi prací a to fyzicky náročně. Měli by povinně spolupracovat s odborníky penologie, speciální psychologie a psychiatrie. Speciální pedagogická (i teologická) činnost by měla být pro tyto skupiny v zemi

kulturní programy (viz E3), osobní volno a sporty by
 um a spíše se zaměřil na práci s odborníky. Skromnější
 by měly být i ubytovací podmínky (viz E1), návštěvy, stravování apod.
 (Hanuš, 2005, s.43)

Recidivisté mají podle statistických údajů v tísňovou nízkou IQ, jejich chování
 je v tísňovou intuitivní, mají psychopaticko-hysteroidní rysy a jejich chování se
 v tísňovou projevuje emoční zplodilostí. (Hanuš, 2005, s.44)

U některých agresivních recidivistů se používá metoda AHT
 (Aggressivechanteringtherapy). AHT je nauka o sebeovládání v komplexním
 slova smyslu. Probíhá za úasti psychologa, psychiatra a penologa. V ní se
 učí, jak co nejrychleji dosáhnout tělesného uvolnění, obracet neadekvátní
 myšlenky v adekvátní. V ní by si měli rozšířit obzor sociálních hodnot (učí
 se je chápat) a učí se řešit konfliktní situace. (Hanuš, 2005, s. 44)

Podle statistických údajů ve struktuře v z řecidivistů tvoří průměrně 24%
 v z řecidivistů populace. Z toho počtu bylo 48% internováno nejméně dvakrát.
 Bohužel, statistika uvádí, že podíl recidivistů stále stoupá - v roce 2000 se na
 trestných činech podílelo 79 000 recidivistů (oproti roku 1998, kdy se na
 trestných činech podílelo 66 000 recidivistů) (Hanuš, 2005, s. 44-47)

5.3 Závěr

Přesvědčení o patření a veškeré snahy postpenitenciární péče je dosažení
 skutečných resocializačních cílů v z řecidivistů velmi
 obtížné a často téměř nemožné. Ovšem v z řecidivistů vznikají subkultury, jejichž
 hodnoty jsou často v úplném protikladu s normami a hodnotami v tísňové
 společnosti. Jak už bylo řečeno, i přes kvalitně vedenou penitenciární péči,
 nemusí být u v z řecidivistů zaznamenána žádná náprava. I s postpenitenciární péčí to
 bohužel není jinak. Pracovníci neziskových organizací a státní pracovníci by

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

abídnutím pomoci propu-t němu nem li –et it. Kvalita nadále stoupá a její pomoc v z m je v mnohých p ípadech velmi ú inná. V následující kapitole si p edstavíme základní vize rozvoje eského v ze ství v penitenciárním a postpenitenciárním sm ru.

ROZVOJE ESKÉHO V ZE STVÍ DO ROKU 2015

Koncepce rozvoje eského v ze ství do roku 2015 je dokument, který reaguje na nové podmínky a souvislosti, v nichž se nachází eské v ze ství. Zároveň se snaží naznačit budoucí směřování a priority eského v ze ského systému. Pokládám za vhodné se blíže seznámit s cíly (týkajícími se penologického konceptu), které si eské v ze ství před sebe staví.

S našimi metodami klasifikace odsouzených a následného umístění do jednoho ze čtyř typů věznic (viz příloha A a E5) se řadíme mezi vyspělými státy k posledním, které přednostně uplatňují diferenciaci podle trestně právních kritérií. Diferenciace dle vnější a vnitřní. Vnitřní diferenciaci provádí V zeská služba na základě komplexních zpráv o odsouzených. Vnější diferenciaci je realizována prostřednictvím soudů, a práva podle ní jsou dospělí odsouzení rozmíslováni do jednotlivých typů věznic. Jak už bylo řečeno dříve, tento postup je zastaralý a překonaný. Ve vyspělých státech jsou vypracovány systémy efektivních nástrojů, které se řídí dle hodnocení rizik a potřeb pachatele trestného činu. Úvodní hodnocení rizik a potřeb pachatele trestného činu je založeno na komplexním prozkoumání pachatelovy minulosti. Tato metoda vyžaduje speciálně vyškolený personál s potřebnými zkušenostmi a znalostmi. Metodu je nutné aplikovat opakovaně v průběhu celého vývoje odsouzeného. Hodnocení rizik a potřeb pachatele by mělo mít přímou návaznost práva na následné zařazení odsouzeného do jednotlivých typů věznic. Plán na zavedení této metody do chodu v věznicích a soudů si však vyžaduje přijetí novel, dle kladnou teoretickou přípravu a přípravu koncepce přechodu na nové pojetí, zpracování metodiky a v neposlední řadě výcvik personálu k uplatnění této metody. Odtud toho vyplývá, že tato novelizace má před sebou ještě velmi dlouhou cestu. (Koncepce eského v ze ství do roku 2015, 2005, s. 18)

eského v ze ství do roku 2015 nalezneme snahu do
 izaci zacházení s odsouzenými také práv na základ
 hodnocení rizik a pot eb. Cílem je zvý-ení efektivity program zacházení ó dle
 zásady: ne mnoho a formáln , ale rad ji mén a efektivn . (Koncepte eského
 v ze ství do roku 2015, 2005, s. 19)

Podle koncepce by m lo dojít k roz-í ení rozsahu pracovních,
 vzd lávacích, speciáln výchovných, zájmových aktivit a oblasti utvá ení
 vn j-ích vztah . Pozornost bude také v nována roz-í ení dostupnosti v-ech
 nabízených vzd lávacích aktivit. (Koncepte eského v ze ství do roku 2015,
 2005, s. 16)

Problémem nadále z stává nízká zam stnanost v z - stále platí, fle
 v t-ina práceschopných odsouzených nemá možnost pracovat. e-ení si
 vyfladuje koncep ní zm nu. (Koncepte eského v ze ství do roku 2015, 2005,
 s. 17)

Koncepte rozvoje v nuje velkou pozornost nevyhovujícím zejména
 materiálním podmínkám výkonu vazby, které se p íli-neli-í od podmínek p ed
 rokem 1989. Vazba je vykonávána v nevyhovujících prostorech ó problémem
 jsou malé cely s hygienickými podmínkami na samé hranici únosnosti.
 Zam stnávání obvin ných je zcela nedostate né, stejn tak vycházkové
 prostory. Podmínky pro výkon vazby jsou na za átku transformace, která bude
 obsahovat:

- vytvo ení p íjateln j-ích hygienických podmínek a zlep-ení celkového
 ubytovacího standardu
- vybudování společ ných prostor pro pobyt a aktivity mimo cely v etn
 venkovních prostor a prostor pro práci a sport
- vytvo it podmínky pro honorovanou pracovní ínnost

pro preventivní výchovné, vzdělávací, zájmové a
Koncepte českého vzeští do roku 2015, 2005, s. 14-
15).

Zaměstnávání v z je dalším problémem. Souasná míra zaměstnanosti
představuje 46% z počtu pracovních aditelných v zních osob. Koncepte si
iní za cíl zvýšit tuto míru na 60% zaměstnanosti. K tomu aby bylo tak
dosáeno, je potřeba upravení stávající legislativy, která by ukládala za
povinnost státním orgán m a institucím up ednost ovat produkty vytvá ené
zaměstnáváním odsouzených (nap íklad u výroby nábytku, u produkce
jednoduchých textilních výrobk apod.) (Koncepte českého vzeští do roku
2015, 2005, s. VI)

6.1 Záv r

Samotná Koncepte českého vzeští do roku 2015 si klade velké a
vzne ené cíle, av ak text z kterého jsem erpala, je velmi obecný a málo kdy
obsahuje konkrétní e ení problém a nedostatky, s kterými se dne ní eské
vzeští st etává. Pokud se v ak v p ítích letech bude vzeští vyvíjet
sm rem, jak je v koncepci uvedeno, v ím, fle by mohlo dojít k opravdové
náprav .

V mé bakalářské práci jsem se pokusila popsat vývoj v českém systému a penologického smýšlení v oblasti penitenciární a postpenitenciární péče. Mým cílem bylo upozornit na fakt, že trest odnětí svobody, v dnešní humanizovaném pojetí, už není pouhým symbolem odplaty za provinění, ale i důležitým výchovným aspektem, který si klade za cíl nápravu pachatele. Proto také v práci zdrazuji možnost udlžení alternativního trestu, jehož výchovná funkce má v zahraničí prokazatelný efekt a slaví úspěchy ve formě snížení počtu recidivistů.

V prvních částech mé bakalářské práce jsem nastínila vývoj historie trestu a trestání a uvedla nejznámější osobnosti, které se podílely na rozvoji jednotlivých penologických pojetích. V následujících kapitolách jsem si kladla za cíl upozornit na psychologické a sociologické aspekty trestu a trestání. O tyto faktory se stará v nedávné době zavedená Probační a mediační služba, jejíž funkci jsem popíslila v samostatné kapitole. Kapitoly Penitenciární a postpenitenciární péče považuji za stejné části práce. Kladla jsem si za cíl popsat v též faktor, které v žm mohou usnadnit návrat do společnosti tak, aby byli schopni žít flit bezúhonný flivot. Koncept Rozvoje českého v žství obsahuje celou řadu teží, jak docílit pozitivních změn a idejí, kam bude systém českého v žství v budoucnu smřovat. Nezbyvá nefl doufat, že vytyčené ideály budou naplněny.

Snažila jsem se o to, aby tená této práce, mohl nahlédnout pod drsnou slupku v žství a měl možnost nahlédnout na problém z obou stran. Ze strany v žštinové společnosti, která má nastavené určité normy, a trestá ty, které tyto normy porušují, ale i ze strany odsouzeného, který by měl být ve v žnici nejen potrestán, ale především reedukován, rehabilitován, resocializován a následně úspěšně reintegrovan zpět do společnosti. Rozhodn by trest neměl ješt zhoršit jeho morální postoje i znesnadnit pachateli flivot

rizonizace je však v mnohých případech velmi obtížné

Na tomto místě bych se ráda zmínila také o problémech, které doprovázely psaní této práce. Bylo velice obtížné se dostat k dokumentům a ve kterým informacím V ze své služby, tato data jsou tajná a ve společnosti nepřístupná. Z tohoto důvodu jsem při psaní mé práce používala pouze literaturu, která je běžně k dispozici a v nabídkách knihoven. Děl, které se zabývají penitenciární a postpenitenciární péčí, není zatím velký počet. Tyto dokumenty velmi často obsahují velmi podobné informace, a proto jsem si pro svou práci vybrala několik stejných titulů, nebo ostatní díla obsahovala data velmi podobného charakteru. Uvědomuji si, že toto může být považováno za nedostatek mé práce. Já si to však nemyslím a věřím, že se mi podařilo dosáhnout z velké části cílů, které jsem si na začátku práce vytýčila.

Na úplný závěr použiji píseň, která se stala jakousi hymnou českého veselství. V nich kterých kruzích může být tato píseň zpívána pouze lidmi, kteří byli uvězněni a vyjadřuje se, aby byla zpívána s tou nejvyšší věrností.

Tichá noc pankrácká

Tichá noc pankrácká smutná je,
 mšíček po nebi putuje,
 nikdo mu jeho cestu nezkažší,
 smutně se dívá k nám do mšíčí.

A ty máj kulatý mšíčku,
 zalek nám nad tu malou vesničku,
 zalek nám nad chaloupku maličkou,
 kde flíje tatíček a matička.

l ní
kýho v zn ní,
ekn te, fle tu mám jen celi ku
a její obrázek v srdí ku.

Afl vyjdu ven z toho v zení,
tak se ten obrázek prom ní
v dívenku, na kterou tak vzpomínám,
kdyfl ve er na cele usínám.

(Hála a Soudková, 2002, s. 23)

Tato obsahuje slovní ek pojm , které se v práci ásto vyskytují a nejsou nadále blíře popsány. Je d leflité poznamenat, že tyto pojmy jsou definovány v penologickém kontextu.

Adaptace

Pojem adaptace na v ze ském prost edí znamená p íjetí subkulturních norem a pravidel, které se zna n li-í od obecn platných, namísto toho p íchází osvojení si nových, v daném prost edí švýhodn j-ích a vhodn j-ích vzorc chování. (Soch rek, 2007, s. 51)

Druhý flivot

Druhým flivotem nazýváme souhrn asociálních a antisociálních aktivit, zvlá-tních typ obranných reakcí, uplat ování specifické hierarchie a negativních zp sob chování a vytvá ení neproniknutelných kvaziformálních skupin. Tento negativní jev je p ítomen ve v-ech v ze ských za ízeních a je zap í in n p edev-ím hromadným ubytováním v z . (Soch rek, 2007, s. 53)

Extramurální programy

Extramurální programy jsou orientované tzv. šza ze v zeníõ, tedy zam ené na vytvo ení, udrflení i posílení vazeb odsouzených mimo v zení - k rodin , p átel m, spolupracovník m. Obsahuje diferencovaný zp sob náv-t v, seznamování v z se zm nou sociálních reálií, organizování náv-t v spolupracovník apod. V rámci t chto program mohou být ustanovena p edpropou-t cí odd lení, která zaji- ují pro odsouzené r zné materiální pot eby (nap íklad oble ení), poskytují pomoc p í shán ní zam stnání a tak pomáhají propu-t nému snáze zvládnout š-ok ze svobody a propu-t níõ (Mezník a kol., 1995, s. 51)

proces, kdy se odsouzený p ízp sobuje v ze ské subkultu e, která má desocializa ní charakter; odsouzený p ejímá její normy, postoje, hodnoty a názory. (Soch rek, 2007, s. 52)

Institucionalizace

Institucionalizace je výsledkem adaptace na vysoce organizovaný ívivot ve v zení. (Soch rek, 2007, s. 52)

Nevládní neziskové organizace

Nevládní nezisková organizace, které nevytvá í íládný zisk k p erozd lení mezi její vlastníky, správce nebo zakladatele. Vytvo ený zisk je vlofen zp t do rozvoje organizace k pln ní jejích cíl . (Tí rba, 2008, s. 86)

Penitenciaristika

Penitenciaristika je úsek penologie zam ený na nepodmín ný trest odn tí svobody (Mezník a kol., 1995, s. 3)

Penitenciární

Slovo penitenciární vychází z latinského slova Poenitentia (lítost, zm na mín ní i smý-lení, obrat, polep-ení, náprava). Ve své podstat znamená v ze ský, týkající se v ze ství i zacházení s v zni. Av-ak za podstatu v zení nepovafluje nejen represi ale i nápravu, p evýchovu a resocializaci (Ma ádek, 2003, s. 49)

Penitenciární reedukace

Penitenciární reedukace je korektivní výchovný proces odstra ující b hem internace minulé výchovné nedostatky, dysfunkce, propady a krize, kterými subjekt b hem svého ívivota pro-el. (erníková, 2002, s. 101)

...ní v dní disciplína studující kriminálním chováním lidí. Jedná se o nauku, která se zabývá výkonem trestu a jeho účincích. Název Penologie vyplývá z latinského slova Poena o trest. (Mezník a kol., 1995, s. 3) Penologie vychází z poznatků mnoha v dních disciplín, zvláště ze sociální psychologie, osobnostní psychologie, kriminologie, kriminalistiky a forenzní psychiatrie. (Hanuš, 2005, s. 5)

Postpenitenciární péče (povaze ská, postvaze ská)

Postpenitenciární péče znamená péči o propuštěné bývalé v zni. Nejčastěji ji poskytují sociální kurátoři a sociální pracovníci obecných, městských i krajských úřadů (Maňádek, 2003, s. 58 o 59)

Prizonizace

Prizonizace je adaptace na vazební podmínky o v zení se stává pro odsouzené domovem. Prizonizace radikálně snižuje pravděpodobnost úspěšné adaptace na životní podmínky jedince na normální společnost. (Sochrek, 2007, s. 52)

Readaptace

Readaptace v penologickém slova smyslu je cílev domá příprava odsouzeného na přijetí společenských, morálních, ekonomických a zákonem stanovených podmínek. (Černíková, 2002, s. 102)

Rehabilitace

Rehabilitací v penologii myslíme posun odsouzeného na takový stupeň životních hodnot a orientací na akceptovatelnou úroveň mravního a etického chování a myšlení. (Černíková, 2002, s. 102)

logickém pojetí m ěme definovat jako proces, který zahr-uje výchovnou funkci trestu a umořl uje odsouzenému návrat do spole nosti. Dává trestanému -anci za ít nový řivot bez kriminální zát ě. Tento proces je systémový a celofřivotní. (ěrníková, 2002, s. 102)

Resocializace

Resocializace je korektivní i druhotná socializace jedinc , u kterých prvotní proces socializace neprob ěl úsp ěn . Prvotní socializace m ěla r zné jednotlivé nedostatky (socializace deficitní) nebo probřhala v antisociálním smyslu (socializace deviantní). (Třeba, 2007, s. 105)

Socializace

Socializace je proces, kterým prochází kařdý jedinec, má-li se stát sociální a kulturní bytostí. Tento proces se realizuje skrze p ějetí v d ění, hodnot, norem a m ětek spole nosti. (Keller, 2005, s. 38)

Trest odn ětí svobody

Trest je jedním ze základních výchovných prost edk ů a výrazným obranným mechanismem p ed chováním a jednáním, které poru-uje sociální konvence, pravidla a normy. Systém trest ě je vymezen sociálními normami, zejména právem. (Soch rek, 2007, s. 5) Sou asné humánní pojetí trestu zd raz uje spole enskou pot ebu uzp sobit, resocializovat a redukovat zlo ince, zamezit recidiv ě a dosáhnout nápravy odsouzených. (Mezník a kol., 1995, s. 7)

CRIGHTON, David A., TOWL, Graham J. *Psychology in prisons*. 2nd edition. Malden : Blackwell, 2008. 306 s. ISBN 978-1-4051-6010-0.

ERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana : kriminologický pohled na terciální prevenci*. Praha : Vydavatelství PA R, 2005. 163 s. ISBN 80-7251-207-2.

ERNÍKOVÁ, Vratislava, et al. *Sociální ochrana : Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň : Aleš, 2008. 244 s. ISBN 978-80-7380-138-0.

ERNÍKOVÁ, Vratislava, SEDLÁČEK, Vojtěch. *Základy penologie pro policisty*. 1. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky, 2002. 148 s. ISBN 80-7251-104-1.

HANUŠ, Bohuslav. *Primární základy penologie*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola J.A. Komenského, 2005. 95 s. ISBN 80-86723-14-3.

HÁLA, Jaroslav, SOUDKOVÁ, Petra. *Jak mluví a čím v zni : místo a úloha v zločnickém argotu*. Praha : Vysoká škola bezpečnostní České republiky, 2002. 58 s. ISBN 80-238-9463-3.

JEWKES, Yvonne, JOHNSTON, Helen. *Prison Readings : A critical introduction to prisons and imprisonment*. Portland : Willan, 2006. 305 s. ISBN 1-84392-148-0.

KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha : SLON, 2005. 204 s. ISBN 80-86429-39-3.

KONCEPCE ROZVOJE ČESKÉHO VÝSTAVNÍ DO ROKU 2015. Praha : Vysoká škola bezpečnostní, 2005. 30 s.

MAŠÁDEK, Vladimír. *Výkladový slovník penologie*. 1. vyd. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2003. 142 s. ISBN 80-7042-256-4.

DOVÁ, Vra, KUCHTA, Josef. *Základy penologie*. 1. vyd. Univerzita, 1995. 74 s. ISBN 80-210-1248-X.

SOCHREK, Jan. *Úvod do penologie*. 1. vyd. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 2007. 80 s. ISBN 978-80-7372-287-6.

TRBA, Vladislav. *Penologie*. Praha : Armex, 2007. 148 s. ISBN 978-80-86795-48-5.

Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženských vyznání a postavení církví a náboženských společností (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění pozdějších předpis

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpis

HRADÍLEK, Ludvík. *Aktuálně.cz* [online]. 1999-2009 [cit. 2009-06-28]. Dostupný z WWW:

<<http://aktualne.centrum.cz/domaci/zivot-v-cesku/fotogalerie/2009/03/25/polednova-pujde-tam-kam-patri-mezi-vrazedkyne/foto/242347/?cid=633002>>.

VSCR. *V ze ská služba české republiky: Pardubice* [online]. 2004- [cit. 2009-06-28]. Dostupný z WWW: <http://www.vscr.cz/clanky/?cl_id=333>.

VSCR. *V ze ská služba české republiky : V znice V-ehrdy, obrázek* [online]. 2004 [cit. 2009-06-28]. Dostupný z WWW: <http://ad.vscr.cz/news_files/090401_09.jpgYCC9tc1238584315.jpg>.

VSCR. *V ze ská služba české republiky : V znice V-ehrdy* [online]. 2004 [cit. 2009-06-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz/vsehrdy>>.

encyklopedie : *Prisons in czech republic* [online]. [cit.

z WWW:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Prisons_in_czech_republic.jpg>.

P ÍLOHA A: Typy v znic

P ÍLOHA B: Evropská v ze ská pravidla

P ÍLOHA C: V ze ský argot

P ÍLOHA D: Specifické skupiny v z

P ÍLOHA E: Fotografická p íloha

E1 Pokoj/cela ve Sv tlé nad Sázavou

E2 Vzdl ávací hodina ve v znici v Pardubicích

E3 V znice V–ehrdy, kulturní program ó divadelní p edstavení

E4 V znice V–ehrdy ó jedna z volno asových aktivit

E5 V znice R (Wikipedie, 2003)

znic

V znic se d l í do ty základních skupin podle zp sobu vn j-ího st efení a zaji-t ní bezpe nosti. Trest odn tí svobody se vykonává v t chto typech v znic:

- s dohledem (v znice typu A)
- s dozorem (v znice typu B)
- s ostrahou (v znice typu C)
- se zvý-enou ostrahou (v znice typu D)

Vedle t chto typ v znic jsou z ízeny zvlá-tní v znice pro mladistvé. (Tř rba, 2007, s. 64)

- Do v znice s dohledem jsou zpravidla za azení odsouzení, kterým byl trest uložen za trestný in spáchaný z nedbalosti a kte í je-t nebyli ve výkonu trestu pro úmyslný trestný in.
- Do v znice s dozorem jsou zpravidla za azení odsouzení, kterým byl uložen trest za trestný in z nedbalosti a který ufl byl trestán pro úmyslný trestný in, nebo pachatele, kterému byl uložen trest za úmyslný trestný in nep esahující 2 roky a který je-t nebyl ve výkonu trestu odn tí svobody za úmyslný trestný in.
- Do v znice s ostrahou jsou zpravidla za azení odsouzení, kterým byl uložen trest za úmyslný trestný in a nejsou zárove spln ny podmínky pro umíst ní do v znice s dozorem nebo do v znice se zvý-enou ostrahou.
- Do v znice se zvý-enou ostrahou jsou zpravidla za azení odsouzení, kterým byl uložen trest odn tí svobody na doflivotí, kterému byl uložen trest odn tí svobody jako zvlá- nebezpe nému recidivistovi, kterému byl ud len trest odn tí svobody ve vým e nejmén osmi let, nebo pachateli kterému byl uložen trest odn tí svobody za úmyslný trestný

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

u nich p ti letech uprchl z vazby nebo výkonu trestu.

66)

Evropská v ze ská pravidla (nadále jiřl jen EVP) vznikla p epracováním Standardních minimálních pravidel pro zacházení s v zni. EVP byla poprvé vyhlá-ena rezolucí Rady Evropy v roce 1973 .5. Na základ doporu ení Výboru ministr Rady Evropy byla tato pravidla p epracována rezolucí . 87/3 v roce 1987 a dále byla zavád na do zákonodárství v-ech lenských zemí. (Tř rba, 2007, s. 29)

Cíle EVP:

- stanovit rozsah minimálních zásad pro v-echny oblasti v ze ské správy, které v z m zabezpe ují lidsky d stojné podmínky ve v zení a pozitivní zacházení v moderních a progresivních v ze ských systémech
- podporovat v ze ské správy pro rozvoj politiky, stylu ízení, praxe
- rozvíjet v ze ský personál a podporovat postoje, které odráří d leřité sociální a morální stránky jejich práce
- stanovit realistické kritéria umofl ující v ze ským správám objektivn hodnotit dosařené výsledky a tyto dále zlep-ovat (Tř rba, 2007, s. 29-30)

Obsah Evropských v ze ských pravidel:

- I. ást: Základní principy aplikace EVP (viz nířle uvedené)
- II. ást: Správa v ze ských (obsahuje soubor pravidel, vztahující se k napln ní pořadavk , zam ují se na řzákladní standardř praxe v znic.
- III. ást: Personál (spravuje okruh problém , které se týkají výb ru, vzd lání, výcviku v ze ského personálu ó n které zásadní my-lenky viz nířle)
- IV. ást: filozoficko ó hodnotový koncept výchovného za ízení, jeho cíle a komponenty

Pravidla pro zvláštní kategorie v z (zvlášť jsou zde
 pravidla pro v z ní ve vyšetovací vazbě, v z ní uvězněné
 na základě trestního rozsudku, v z ní choromyslné a se sníženou
 mentální úrovní) (Černíková, 2005, s. 47-48)

Základní principy EVP:

- odnít svobody by se mělo odehrávat v takových materiálních a mravních podmínkách, které zabezpečí respekt k důstojnosti člověka a jsou v souladu s těmito pravidly
- pravidla by měla být aplikována nestranně, bez diskriminace na základě rasy, barvy, pohlaví, jazyka, politického nebo jiného přesvědčení, národního nebo sociálního původu, narození, hospodářského nebo jiného postavení
- osoby ve vězení by si měly uchovat zdraví a sebeúctu. Pokud to doba výkonu trestu dovolí, pak by měly rozvíjet jejich osobní pocit odpovědnosti a podporovat tyto postoje a dovednosti, které jim mohou usnadnit návrat do společnosti s co nejvyšší naději vést bezúhonný život
- vězňové budou kontrolováni kvalifikovanými a zkušenými inspektory jmenovanými příslušnými úřady. Cílem jejich práce je sledovat, jak jsou tyto ústavy uvedeny do praxe
- zvláštní kontroly budou také v oblasti ochrany osobních práv vězňů, to bude v kompetenci úřadu, který nebude spadat pod vězeňskou službu.
- tato pravidla budou pro personál i pro vězňůlehe přístupná v národních jazycích (Černíková, 2005, s. 47)

Personál:

- EVP obsahují nároky na profesionalitu a týmovou spolupráci vězeňského personálu.
- Důraz je kladen na kvalitu osobnosti pracovníka a jeho chování (mj. vzbuzovat pirozený respekt, měly by být pro vězňů pozitivním příkladem)

ho statusu pracovník

m l být otevřen pro komunikaci a spolupráci uvnit

v znice

- EVP obsahuje požadavek pro vytváření dostatečné možnosti vzdělávání personálu
- Vytváření podmínek pro možnost uvolnění vzešlého potenciálu a jeho využití pro řízení, vedení, výchovu, včetně osobnostního a profesionálního růstu pracovníka (Černíková, 2005, s. 48)

ký argot

Príklady v zesekeho argotu v abecednímpo řádku:

agent ó posluhova , poskok

alíky ó alimenty

amina ó amnestie

apa ó Rom

ara ó pozor, p říslu-ník v zeseke slufby, utéci

autí ká ó zlod j aut

babka z Valdic ó homosexuál

ba ká ó p říslu-ník v zeseke slufby

bago ó flvýkací tabák

bagr ó lfíce

bacha - p říslu-ník v zeseke slufby

bala ó vlasy

banán ó pyflamo

bardota ó uraflný lov k

basman ó asto trestaný lov k

ba oh ó vysoký trest

bedla ó postel

bedna ó krabi ka cigaret

bédo - p říslu-ník v zeseke slufby

bejfi ó bývalá manfelka

bengo ó policista, p říslu-ník v zeseke slufby

bonzák ó dona-e

breik ó podvod

brko ó cigareta

bflangr ó nadávka

cácha ó v zesezam stnaný v kancelá i

civilky ó peníze

ae ó dívka

áro ó zlod j
 erti ó policisté
 onkovat ó slouffit
 uro ó n fl
 darel ó strach
 de mange maro ó dej mi chleba
 de mange piáles ó dej mi cigaretu
 diáky ó diazepem
 doflka ó doflivotí
 du-evní nahá ó hlupák
 dflungelo ó pornografická literatura
 dflvír ó pod adný lov k
 elpaso ó loupeflné p epadení
 ervín ó prozrazený udava
 facha ó práce
 ferbl ó tajný dopis
 gáva ó hospoda
 graje ó ko ování
 hákovat ó d lat
 házet si to ó být v depresi
 hodit si to ó ob sit se
 holka ó homosexuál
 hrát -mé ó podvád t
 chin ák ó záchod
 chumelit ó krást
 jaka ó o i
 jet do kopce ó první polovina trestu
 jet kanadu ó vést si dob e
 jet z kopce ó druhá polovina trestu

doopravdy

kartá /kartá e ó Valdice

keci ó kolik

klepat ó fetovat

koksák ó zapalova

ko ování ó nepovolené sm na p edm t a zpráv mezi celami, posluhování

krkatý ó malý

ku ata ó léky, prá-ky

lá es ó fajn, dob e, hezky

lapiduch ó zdravotník

lojza ó WC

loli ák ó pedofil

manikovat ó oblbovat

márel ó výprask

míhám t géro ó mám t rád

my–ó nov p íchozí odsouzený

my–ák ó lov k na nifl-í úrovni, ned leflitý

nabíje ka ó pod adný v ze

nabublat se ó nafetovat se

odpálený ó odsouzený

okurka ó posluha

ove ka ó mofná ob podvodu

pálka ó vysoký trest

pedál ó pedofil

pichna ó n fl

poh ebák ó dopis od p ítelkyn oznamující rozchod

p ilba ó nový v ze

rachota ó zam stnání

rajóny ó úklid

rohá e ó Rohypnol

skokan ó podlézavý jedinec
st elba ó prodej
–unguno ó dozorce
táta ó vychovatel
tlu ka ó rva ka
tu ko ó podvod
úpal ó udání
velký k ó vedoucí sm ny
vidla ó krádeř
voják ó v ze
vybytej ó vypo ítavý
vylepit ó vyplatit
vzít lo /vlajku/ ápa/dráhu/draka ó utéci
zagorka ó urařený lov k
zámek Hluboká ó V znice Mírov
zarohnout ó zabít
zlatý slavík ó dona-e , informátor
zmárovat ó zabít
zpívat ó vypovídat, p iznávat
flena ó fyzicky slab-í jedinec, homosexuál, nadávka
flirafa ó flena
fliví ó peníze

(Hála a Soudková, 2002, s. 45-58)

ské skupiny v z

Pro specifické skupiny v z jsou bu z ízeny samostatné v znice, specializovaná odd lení nebo je alespo s nimi specializovan zacházeno. (Soch rek, 2007, s. 43)

- **V znice pro mladistvé** ó slouží k výkonu trestu odsouzených ve v ku 15-18 let, a dále pro ty, kte í sice p ekro ili v k 18 let, ale v této v znici dokon í sv j trest
- **V znice pro odsouzené za nedbalostní trestné iny** (typu A) ó slouží pro ty, jeí spáchali trestný in neúmysln , bez zám ru ublíít. Tito v zni si vinu uv domují, trestem je asto pro n sv domí, d leíí je zázemí rodiny. Osobnosti t chto v z nebývají naru-eny.
- **V znice pro feny** (typu A, B, C, D) ó specifika zacházení v t chto typech v znic vyplývají z podstaty pohlavní diverzity, psychiky a psychosomatického uspo ádání.
- **V znice pro matky s d tmi** ó toto odd lení je z ízeno ve V znici ve Sv tlé nad Sázavou. D ti musí být mlad-í t í let.
- **Odd lení pro odsouzené sexuální devianty** ó je z ízeno ve v znici v Ku imi a jsou zde umíst ní odsouzení s diagnostikou n které sexuální deviace. Odsouzení se zde podrobují sexuologické ochranné lé b
- **Odd lení pro odsouzené závislých na alkoholu nebo drogách** ó tato odd lení jsou z ízena p i n kolika v znicích (nap .: Rýnovice, Znojmo, P íbram, Opava). V zni na odd lení prod lávají soudem danou protialkoholickou i protitoxikomanickou lé bu. Do lé by se mohou hlásit v zni i dobrovoln .
- **Odd lení pro odsouzené trpící poruchami osobnosti** ó zde je specializovan p ípravený personál, který se snaží tlumit negativní projevy v z zejména pracovní terapií, individuální i skupinovou terapií apod.
- **Odd lení pro trvale pracovn neza aditelné v zn** ó na t chto odd leních pobývají p edev-ím v zni pokro ilého v ku (d chodového

nemocní v zni. Toto oddělení je zřízeno například p i

- **Oddělení pro v zni se závažnými poruchami chování** o zde jsou v zni, kte í se v t-inou chovají velmi agresivn v í sob í okolí nebo jsou jinak nebezpe ní.
- **Oddělení pro mentáln retardované v zni** o na tomto oddělení pobývají v zni s mentální retardací nebo pot ebují specifický p ístup a je tak zabrán no íkan , která by s velkou pravd podobností nastala p i umíst ní v normální v znici.
- **Cizinci** o cizinci také vyžadují speciální zacházení, zvlá-t pokud pocházejí ze zemí se zcela jinými kulturními, stravovacími i společenskými návyky.
- **V zni odsouzení na doživotí, s výjime ným í dlouhodobým trestem** o tito v zni tvo í velmi specifickou skupinu v z , vyžadují individuální a profesionální zacházení (tuto skupinu tvo í ásto pachatelé se specifickými poruchami osobnosti, pachatelé nájemných vražd, závažné hospodá ské kriminality, apod.)
- **V zni z prost edí organizovaného zlo ínu** o ve v znici bývají tito v zni v t-inou bezproblémoví, jejich nedovolená íinnost bývá stejn jako na svobod vysoce profesionální a organizovaná. V ze ítí pracovníci by m li k této skupin v z p ístupovat velmi profesionáln a nepodce ovat zásady bezpe nosti.
- **V zni umíst ní do bezdrogové zóny** o základním cílem t chto zón je snížení p ítomnosti drog ve v znicích a trvalá abstinence u drogov závislých.
- **Multirecidivisté** o do této skupiny pat í v t-inou lidé sociáln dopravovaní, pro n íl p edstavuje v znice tém domov. V zni spadající do skupiny multirecidivist jsou bohužel v t-inou resistantní v í jakémukoliv zacházení a snaze o jejich nápravu. (Soch rek, 2007, s. 43-45)

afická p íloha

E1 Pokoj/cela ve Sv tle nad Sázavou (Hradílek, aktuáln cz.,)

E2 Vzd lávací hodina ve v znici v Pardubicích (VSCR. V ze ská slufba eské republiky: Pardubice)

kulturní program o divadelní představení (VSCR. V zenská služba české republiky : V zenská V-ehrdy, obrázek, 2004)

E4 V zenská V-ehrdy o jedna z volno asových aktivit (VSCR. V zenská služba české republiky : V zenská V-ehrdy, 2004)

